

รายงานการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

Public Participation in the Conservation of Aquatic Natural Resources

มณีนีรักษ์ กาญจนรางกูร

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ประจำปีงบประมาณ 2560

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

Public Participation in the Conservation of Aquatic Natural Resources

มณีนีรักษ์ กาญจนรางกูร

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ทุนอุดหนุนงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ผ่านการพิจารณาโดย

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประจำปีงบประมาณ 2560

(ก)

ชื่องานวิจัย   การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
Public Participation in the Conservation of Aquatic Natural Resources

ผู้วิจัย   มณีนริศ กาญจนรางกูร

สาขาวิชา   วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ปีเสร็จวิจัย 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การจัดทำ Focus Group สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ วิธีพรรณนาวิเคราะห์ และการทดสอบ Chi-square

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ได้แก่ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ สำหรับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ คือ หนังสือราชการ หอกระจายข่าว และผู้นำชุมชน ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารจาก หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน และอินเทอร์เน็ต ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ประกอบด้วย 1) ปลุกจิตสำนึก สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวม ให้เกิด

(ข)

ความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ 2) ฝึกอบรมให้องค์ความรู้ สร้างความเข้าใจ ศึกษาดูงาน หมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ 3) รณรงค์ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขอความร่วมมือจากประชาชน ประสานสถานศึกษาในการให้ความรู้แก่เยาวชนโดยการสอดแทรกความรู้ในบทเรียน ขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ให้สอดแทรกในธรรมะในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา เพื่อให้เกิดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ 4) สร้างแกนนำ และจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชน เพื่อดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ 5) ให้ชุมชนกำหนด กฎ กติการ่วมกัน เพื่อดูแลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ การบริหารจัดการเน้นให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ ภาครัฐเสริมในส่วนที่ขาดหรือเกินความสามารถของชุมชน 6) น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ 7) ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในครัวเรือน และแหล่งน้ำในหมู่บ้าน 8) จัดให้มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไข ปัญหา ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ และ 9) ปรับปรุง พัฒนา แหล่งน้ำ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

Title Public Participation in the Conservation of Aquatic Natural Resources
Author Maneerak Kanchanarangoon
Program Environmental Science
Phetchabun Rajabhat University **Completed Year** 2018

ABSTRACT

This current paper mainly aimed to investigate the context of public participation, the elements related to public participation and guidelines for promoting public participation in the conservation of aquatic natural resources. In addition, the population consisted of sub-district headmen, village headmen and assistant village headmen of the administration in Phetchabun province; 375 subjects were set as the samples of the study after doing multi-stage random sampling. The study relied on a paper questionnaire and a focus group as the research tools to collect data. Thereafter, the data was analyzed through frequency, percentage, descriptive method and Chi-square.

The results showed the levels of public participation in the conservation of aquatic natural resources were moderate. Meanwhile, the elements associated with public participation in the conservation of aquatic natural resources comprised the supports from government officials, village leaders and family members and groups of aquatic natural resources. For receiving news and information, the resources that were related to public participation in the conservation of aquatic natural resources were available on official letters, newsstands and village leaders; on the other hand, the information from newspapers, television, radio, relative/neighbors and the internet were unrelated to public participation in the conservation of aquatic natural resources.

The guidelines for promoting public participation in the conservation of aquatic natural resources were composed of 1) raising awareness and responsibility for public property to be cherished of aquatic natural resources, 2) providing trainings for knowledge and good understanding

and also arranging study trips at any successful villages to appreciate the value of aquatic natural resources, 3) promoting and campaigning continuously to ask for cooperation from the public sector and coordinating schools to educate the youth by inserting the knowledge in the lesson and working with the Buddhist monks to add in the Buddha's teachings on important holy days in order to be aware of consuming the benefits of aquatic natural resources, 4) building leaders and setting up a community committee to take care of the use of aquatic natural resources, 5) letting the communities define common rules altogether to take care of the use of aquatic natural resources and empowering the communities to be a decision maker and the state sector rather supports their lack and excess capacity, 6) applying the philosophy of sufficiency economy into practice, 7) promoting aquaculture in households and water resources in villages, 8) providing group discussions to brainstorm about problems, causes and solutions and jointly setting the solution to problems in the management of aquatic natural resources, and 9) adjusting and developing water resources to provide habitats for aquatic animals.

Keywords : Participation, Conservation Aquatic Natural Resources

(จ)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ เพราะผู้มีพระคุณหลายท่านที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือ สนับสนุน ในการทำวิจัย ผู้วิจัยใคร่ขอกล่าวถึงด้วยความสำนึกแห่งพระคุณนั้น

กราบขอบพระคุณท่าน อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ ที่กรุณาให้คำปรึกษา เสนอแนะแนวทางในการทำวิจัย จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วง

กราบขอบพระคุณ พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์ พัฒนาการอำเภอ นักวิชาการพัฒนาชุมชนทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการประสานการจัดเก็บข้อมูล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญทุก ๆ ท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูล รวมถึงผู้มีพระคุณที่ไม่ได้เอ่ยนามในที่นี้

ผลการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้

มณีนีรักษ์ กาญจนรางกูร

28 กุมภาพันธ์ 2561

(น)

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
ประโยชน์ของการวิจัย.....	5
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	6
ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม.....	17
ทฤษฎีการพึ่งตนเอง.....	19
แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....	21
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดการวิจัย	37
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	38
ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์	
กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	
ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....	38

(ช)

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

	ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	
	ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....	45
บทที่ 4	ผลการวิจัย	48
	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์	
	กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	48
	ผลการวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร	
	ธรรมชาติสัตว์น้ำ.....	54
	ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ	
	การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว	
	การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	
	กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....	60
	ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน	
	ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....	65
บทที่ 5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	74
	สรุปผลการศึกษา.....	74
	อภิปรายผล	76
	ข้อเสนอแนะ	82
บรรณานุกรม		83
ภาคผนวก		88
	ภาคผนวก ก (เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย).....	89
	ภาคผนวก ข (สรุปผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าความเชื่อมั่น	
	ของแบบสอบถาม).....	97
	ภาคผนวก ค (รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยและ	
	ผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์)	105

(๕)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ง (หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง).....	108
ภาคผนวก จ (ภาพสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ)	122
ภาคผนวก ฉ (ภาพการสนทนากลุ่ม)	130
ประวัติผู้วิจัย.....	132

(ฅ)

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1	จำนวนและร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....49
4.2	จำนวนและร้อยละ ของการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ.....49
4.3	จำนวนกิจกรรม ที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ.....50
4.4	จำนวนและร้อยละ ของการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน.....51
4.5	จำนวนกิจกรรม ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน.....51
4.6	จำนวนและร้อยละ ของการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว.....52
4.7	จำนวนและร้อยละ ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....53
4.8	จำนวนและร้อยละ ของการรวมกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....53
4.9	จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการศึกษาชุมชน.....54
4.10	จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการวางแผนและโครงการ.....56
4.11	จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการดำเนินงาน.....57
4.12	จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการประเมินผล.....58
4.13	จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ รายด้าน (ภาพรวม).....59
4.14	จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ภาพรวม.....60
4.15	ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....60

(ญ)

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.16	ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....61
4.17	ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวกับการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....61
4.18	ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....62
4.19	ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ.....64

(ฎ)

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	37
3.1 แสดงขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง.....	39

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยความจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติรวมทั้งการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากร ได้มีผลทำให้เกิด การแก่งแย่งในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น มนุษย์ยังได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฟุ่มเฟือยและไม่มีแผนการจัดการโดย มุ่งหวังผลกำไรสูงสุดการคิดแบบแยกส่วนของมนุษย์ต่อทรัพยากรธรรมชาติคือ การที่มนุษย์ได้ เปลี่ยนความคิดพื้นฐานจากการเคารพ นบถ และกลมกลืนกับธรรมชาติไปสู่ความถือหางการว่า มนุษย์อยู่เหนือธรรมชาติ สามารถที่จะกระทำใด ๆ ก็ได้ต่อทรัพยากรสัตว์น้ำนั้น ๆ ซึ่งความคิดแบบ นี้นำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้ง่าย มีการสร้างเทคโนโลยีและเครื่องมือที่สามารถจับ สัตว์น้ำได้ในปริมาณมากจนเกิดความไม่สมดุลทางธรรมชาติ เนื่องจากสัตว์น้ำไม่สามารถเกิด ทดแทนได้ทันกับความต้องการของมนุษย์ วิถีชีวิตและการพัฒนาแบบแยกส่วนนี้ทำให้มนุษย์เกิด การแบ่งแยกจากธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อันนำไปสู่วิกฤติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามมา (ประเวศ วะสี 2533 : 5, อ้างถึงใน สุภาพ สิริบรรสพ 2543 : 3) สัตว์น้ำเป็นทรัพยากร ธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีพของมนุษย์ ดังจะเห็นได้จากอาชีพการจับสัตว์น้ำจะ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการกำเนิดของมนุษย์ แต่การจับสัตว์น้ำในช่วงแรก ๆ จะเป็นการทำแบบดำรง ชีพจึงส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสัตว์น้ำน้อยมาก แต่เมื่อประชากรโลกเพิ่ม มากขึ้น การจับสัตว์น้ำจึงทำเป็นแบบระบบการค้า จากนั้นเป็นต้นมาปริมาณสัตว์น้ำจะถูกจับขึ้นมา เป็นอาหารและประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (วิชัย เทียนน้อย 2542 : 194) อันเป็น ผลทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว

ปลาจัดเป็นอาหารโปรตีนที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวัน ควบคู่ไปกับข้าว จึงมีคำกล่าวจน ดิดปากคนไทยว่า “ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว” ซึ่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของผืนแผ่นดินไทย ประมาณว่าโปรตีนจากสัตว์ที่มนุษย์เราได้รับมีมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ เป็นโปรตีนจากเนื้อปลา ซึ่ง เราได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อม และมีราคาถูกกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ๆ ทั้งยังเป็นอาหารที่ย่อย ง่าย มีรสชาติดีสามารถนำมาปรุงอาหารได้หลายชนิด โดยโลกของเรามีเนื้อที่ของน้ำถึง 2 ใน 3 ดังนั้น ทรัพยากรสัตว์น้ำสามารถเก็บเกี่ยวได้จาก แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ทะเล และมหาสมุทร เป็นส่วนใหญ่ แต่เนื่องจากจำนวนประชากรโลก ความเจริญของบ้านเมืองและวิวัฒนาการของ เครื่องมือจับสัตว์น้ำเป็นไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าธรรมชาติจะปรับตัวได้ทัน มีการเปลี่ยนวิธีการจับ ปลาจากวิธีการง่าย ๆ มาใช้เครื่องมือที่ทันสมัยจับได้มาก ทำให้ปริมาณของปลาตามธรรมชาติมี

ปริมาณน้อยลง นอกจากนี้แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำก็เสื่อมโทรมจากฝีมือของมนุษย์ทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป เกิดภาวะแวดล้อมเป็นพิษ เนื่องจากการทิ้งสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ลงในแม่น้ำลำคลอง เศษเหลือจากโรงงานอุตสาหกรรมที่ขาดความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เหลือใช้ลงสู่แม่น้ำลำคลอง รวมทั้งสารเคมีและโลหะหนักซึ่งมีพิษต่อสัตว์น้ำ การพัฒนาบ้านเมือง โดยการสร้างเขื่อน ถนนหนทาง จะทำให้สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป เป็นการทำให้เกิดการผดผกแตกต่างไปจากธรรมชาติ การสร้างเขื่อนเป็นการกีดขวางการเดินทางเพื่อไปวางไข่ของสัตว์น้ำ การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าทำให้ดินเกิดการพังทลายมากขึ้น ทำให้แหล่งน้ำตื้นเขินอย่างรวดเร็ว แหล่งน้ำเกิดความแห้งแล้ง พันธุ์ปลาจะถูกทำลายเนื่องจากน้ำแห้ง การใช้ยาเบื่อ ใช้กระแสไฟฟ้า วัตถุระเบิดจับสัตว์น้ำก็ล้วนแล้วแต่เป็นการทำลายพันธุ์สัตว์น้ำทั้งสิ้น (วุฒิชัย ช้อนทอง 2547 : 7)

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สำเร็จ ประเด็นสำคัญอยู่ที่การจัดการมนุษย์ หากเราไม่สามารถจัดการมนุษย์ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจิตสำนึก ความตระหนัก ความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวม หรือความหวงแหนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ไม่ประสบผลสำเร็จ (มนัส สุวรรณ 2549 : 42-43) ปัญหาการลดลงของปริมาณปลา ไม่สามารถแก้ไขได้โดยหน่วยงานหรือองค์กรใดเพียงองค์กรเดียว แต่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ตั้งแต่ประชาชนทั่วไปจนถึงหน่วยที่รับผิดชอบ สิ่งที่ต้องทำคือ การเผยแพร่และถ่ายทอดความคิดในการอนุรักษ์ให้ทราบถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ โดยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม (ชวลิต วิทยานนท์ 2533 : 289)

จังหวัดเพชรบูรณ์ มีแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเป็นจำนวนมากที่จะเอื้อประโยชน์ต่อเกษตรกรในการทำประมง ได้แก่แม่น้ำป่าสักอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก ลำห้วย ลำคลองหนอง บึง มีพื้นที่รวมประมาณ 14,450 ไร่ (สำนักงานประมงจังหวัดเพชรบูรณ์ 2555) แหล่งน้ำดังกล่าว เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางอาหารประเภทโปรตีนที่มีราคาถูก ปัจจุบันสัตว์น้ำต่าง ๆ ได้ลดจำนวนลงเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น การจับสัตว์น้ำมาใช้ประโยชน์มากขึ้น ธรรมชาติมีสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรม ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำขาดแคลนสัตว์น้ำเพื่อนำมาใช้บริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้

สัตว์น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เมื่อประชากรโลกเพิ่มมากขึ้นการจับสัตว์น้ำก็เปลี่ยนจากการเพื่อดำรงชีพเป็นเพื่อการค้า ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำถูกจับขึ้นมาเป็นอาหารและใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างน่าวิตก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการศึกษาถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เป็นแนวทางในการ

ปลูกจิตสำนึกและเสริมสร้างวัฒนธรรมการประกอบอาชีพที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.2.3 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากรประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3,763 คน (กรมการปกครอง 2558)

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด เป็นต้น

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์

1.4 สมมติฐานการวิจัย

การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาชุมชน หมายถึง การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ประเภท ชนิด และปริมาณของ สัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำ แล้วทำการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ค้นหาสาเหตุ และแนวทางการแก้ไข

การวางแผนและโครงการ หมายถึง การนำแนวทางการแก้ไขมาวางแผนและจัดทำโครงการ เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การดำเนินงาน หมายถึง การเข้าร่วมรับฟังการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงาน การสละ แรงงาน ทุน วัสดุอุปกรณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการทำงาน

การประเมินผล หมายถึง การร่วมสังเกตการณ์และติดตามการดำเนินงาน การประเมินผลการ ดำเนินงานในทุกขั้นตอน ร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงาน ในครั้งต่อไป

ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ หมายถึง สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด ที่มนุษย์ นำมาใช้ประโยชน์เพื่อดำเนินชีวิต ได้แก่ กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด เต่า อึ่งอ่าง เป็นต้น

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ หมายถึง การรักษา การป้องกัน การฟื้นฟู การมีความ ตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำอย่างสมเหตุสมผล เพื่อให้มีใช้ ตลอดไปอย่างยั่งยืนและยาวนานที่สุด โดยความร่วมมือร่วม

การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง การช่วยเหลือ และสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ของ รัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้การฝึกอบรม รวมถึงให้การสนับสนุนงบประมาณ

การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน หมายถึง การช่วยเหลือและสนับสนุนของผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ หรืออาสาสมัคร ในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้การฝึกอบรม รวมถึงให้การ สนับสนุนงบประมาณ

การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยการให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้เวลา และสนับสนุน ทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับฟัง อ่านหรือดูข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ หนังสือราชการ โทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าว สื่อบุคคล อินเทอร์เน็ต การประชุมใน เรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ หมายถึง การที่ประชาชนได้มีการรวมกลุ่ม กันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.6 ประโยชน์ของการวิจัย

1.6.1 ได้ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.6.2 ได้ทราบถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1.6.3 ได้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นกรอบแนวคิดและแนวทางการวิจัย ซึ่งมีสาระครอบคลุมใน ประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม
3. ทฤษฎีการพึ่งตนเอง
4. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วม

หลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมมีฐานความคิดมาจากความเชื่อในความมีศักดิ์ศรีและความสำคัญของมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน (โกวิท พวงงาม 2553 : 348-350) โดยมีหลักสำคัญ 9 ประการที่ควรคำนึง ประกอบด้วย

1. เชื่อว่ามนุษย์ต่างมีความคิดและมีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน
2. เชื่อว่าทุกคนไม่ได้ชั่วแต่เกิดโดยเหตุที่เขายากจนอยู่นั้นมิใช่จากกรรมเก่า
3. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ เพราะถ้ามีการใช้เทคโนโลยีโดยที่มนุษย์ไม่มาร่วมคิด ร่วมรับรู้ หรือเข้าใจเพียงพอก็ไม่อาจเกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือตรงข้ามกลับใช้เพื่อทำลายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง หรือสิ่งแวดล้อมได้
4. เชื่อว่าชาวชุมชนต่าง ๆ มักมีภูมิปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของตนในระดับหนึ่ง บางเรื่องที่ชาวชุมชนยึดถือจึงค่อย ๆ ให้ปรับตัวผสมผสานกับวิทยาการภายนอก
5. ต้องคิดว่ามนุษย์มีความสามารถพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น ถ้าได้รับโอกาสที่จะร่วมคิด ร่วมเข้าใจ และร่วมจัดการ (Active Partner) เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม การที่มนุษย์บางกลุ่มปฏิเสธเทคโนโลยีอย่างสิ้นเชิงก็เป็นไปตามระดับการเข้าใจในเทคโนโลยีนั้นอย่างถูกต้อง

หรือไม่ และมีกลวิธีปรับความเข้าใจนั้นมาสู่ระดับที่แต่ละฝ่ายยอมรับได้เพียงใด ซึ่งต้องให้ได้รับโอกาสที่จะเข้าใจ และยอมรับปรับให้เหมาะสมกับตนเองอย่างเหมาะสม

6. การมีส่วนร่วมจะยิ่งมีเพิ่มขึ้น เมื่อมีสภาพที่เหมาะสม ต่อไปนี้

6.1 ประชาชนในท้องถิ่นที่รู้สึกว่า เขาได้ควบคุมโชคชะตาของตนเอง แทนที่จะเป็นบุคคลที่อื่นที่เขาไม่รู้จักร หรือที่เขาไม่ไว้วางใจ ที่บอกมาช่วยเขา แต่บ่อยครั้งไม่ได้ช่วยจริง

6.2 ผู้ที่จะเข้าร่วมต้องมีอิสรภาพ ได้รับความเสมอภาคและได้รับความจริงใจให้เข้ามีส่วนร่วม ดังนั้น การมีส่วนร่วมจะเกิดอย่างเต็มที่และจริงจังเมื่อบุคคลนั้น ๆ ไม่ถูกบังคับให้จำยอมเข้าร่วม และที่สำคัญคือต้องเข้าร่วมด้วยโดยเท่าเทียมกับผู้มาร่วมด้วยทุกคน อีกทั้งโครงการให้ความจริงใจด้วย

6.3 ผู้ที่จะเข้าร่วมด้วยต้องมีความสามารถพอที่จะมีส่วนร่วมด้วยได้ กิจกรรมหลายเรื่องประชาชนทั่วไปอาจมีส่วนร่วมด้วยได้ แต่ที่เป็นกิจกรรมเฉพาะ เช่น การแพทย์ การก่อสร้างอาคารสูง การทหาร ฯลฯ หากประชาชนเข้าร่วมด้วย อาจไม่ได้ผลหรืออาจเกิดความเสียหาย

6.4 มีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ หากผู้มีส่วนได้-เสีย ได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วน หรือสื่อสารได้ไม่ดีพอ ก็จะไม่เข้าใจได้ดีพอว่าโครงการจะทำให้เกิดผลดี-ผลเสียอย่างไร เพียงใด อาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้

6.5 ประชาชนมีส่วนร่วมรับทราบ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในโครงการตั้งแต่เริ่มต้น จะทำให้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการมากยิ่งขึ้น การร่วมงานกันตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการตัดสินใจในโครงการนั้น ๆ ในระยะยาวจะเกิดผลดียิ่งขึ้นกว่าการที่จะให้ร่วมด้วยเพียงบางส่วน

6.6 ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่โครงการและต่อโครงการนั้น ๆ และเต็มใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย

6.7 การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่ทำให้ประชาชนเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนเกินกว่าผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ

6.8 เมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว จะไม่กระทบกระเทือนสถานภาพในหน้าที่การงานหรือทางสังคมให้น้อยลง

6.9 มีกลวิธีการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างโครงการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นอย่างดี

7. เชื่อว่าตนต่างกับชาวบ้านอยู่ไม่น้อย และชาวบ้านเองก็แตกต่างกันอยู่บ้าง ดังนั้นการจะ

8. ให้มีส่วนร่วมจะเอาใจฝ่ายเดียวไม่ได้

9. อาจใช้การมีส่วนร่วมหลายรูปแบบ เช่น (1) รูปแบบโดยตรงคือ มีส่วนร่วมโดยตรง

10. บุคคลแต่ละคน หรือ (2) ประชาชนก่อตั้งองค์กรขึ้นมามีส่วนร่วม หรือ (3) ให้มีตัวแทนมามีส่วนร่วมโดยอ้อม ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น ในพื้นที่ที่ประชาชนมีศรัทธาในตัวแทนของเขามาก การมีตัวแทนร่วมด้วยก็เพียงพอ แต่กรณีที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันมีประชาชนหลากหลายกลุ่ม จึงควรมีตัวแทนของกลุ่มจากหลายภาคส่วนมามีส่วนร่วมเพิ่มเติม

11. การมีส่วนร่วมต้องนึกถึงใจของผู้อื่นให้มาก มิใช่เอาแต่ใจเราฝ่ายเดียว

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ และทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะของกิจกรรมและการดำเนินชีวิตในวิถีชุมชนอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกันเป็นการลดการพึ่งพาอาศัยความช่วยเหลือจากรัฐ ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนนี้ มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1977 : 6) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องกับประชาชน 4 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่า จะทำอะไร และทำอย่างไร 2) มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ 3) มีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และ 4) มีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ

Midgley, Hall, Hardiman, and Narine, (1986 : 25) กล่าวถึงข้อตกลงของสหประชาชาติและสังคมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Economics and Social Council States) เมื่อปี ค.ศ. 1929 ที่ได้อภิปรายถึงเรื่องการมีส่วนร่วม และสรุปว่าการมีส่วนร่วมนั้น ต้องมีส่วนเกี่ยวข้องตามแบบประชาธิปไตย จากประชาชนอย่างสมัครใจในเรื่อง 3 ประการคือ (1) เป็นเรื่องที่สนับสนุนส่งเสริมการพัฒนา (2) เป็นเรื่องที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เป็นผลการพัฒนานั้นอย่างเสมอภาค และ (3) เป็นเรื่องที่มีความเชื่อถือในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบายและแผน รวมทั้งการนำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไปสู่การปฏิบัติ

ยุทศนัย สีดาหาล้า และวิภาณุ คงจันทร์ (2542 : 5) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้คนที่อยู่อาศัยร่วมกันในสังคมนั้นเป็นโอกาสและช่องทางที่สำคัญยิ่งในการก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจนถึงการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำความเข้าใจกันบนความแตกต่างหลากหลาย ตั้งแต่ความแตกต่างของกลุ่มคนในเรื่อง วัย เพศ เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การศึกษา ฐานะ อาชีพ จนถึงความค้อยโอกาสในลักษณะต่าง ๆ กัน นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันผ่านความแตกต่างของพื้นที่ดำเนินชีวิต ตั้งแต่สภาพแวดล้อม วิถีชีวิต และ

สภาพปัญหา รวมทั้งเกิดความเข้าใจ ความเชื่อมโยง และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างพื้นที่ดำเนินชีวิต แต่ละระดับด้วย กระบวนการเหล่านี้จะทำให้คนในสังคมมีสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) ขึ้น นั่นคือเกิดการมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน จนเกิดสำนึกที่จะร่วมกันรับผิดชอบและแสวงหาหนทางแก้ไขร่วมกันโดยพึ่งตนเอง

ศิริกานจน์ โกสมุทร (2542 : 42) ได้เสนอว่า เป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วม คือ การทำให้ คนที่ถูกกล่เล่ยหรือถูกกีดกันให้ออกไปอยู่วงนอกของการพัฒนาได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับพัฒนา หรือการให้คนที่อยู่วงนอกของการพัฒนาเคลื่อนย้ายเข้ามาอยู่วงในเพื่อกระจายผลการพัฒนาให้ ครอบคลุมถ้วนทั่ว ให้ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีส่วนร่วมในการบริโภคผลิตผลทางสังคม ทั้งในส่วนที่เป็น กิจกรรม โครงการ หรือการดำเนินงานของรัฐ รวมทั้งกิจกรรม โครงการและการดำเนินชีวิตของ ประชาชนหรือชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ร่วมดำเนินการอย่างมีศักดิ์ศรี และมีสถานภาพเท่าเทียมกัน และเน้นที่การตัดสินใจในการเริ่มดำเนินการ การร่วมดำเนินการ การร่วมรับผลประโยชน์จากการ ดำเนินการ และการร่วมกันประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนา

กรมการพัฒนาชุมชน (2547 : 11) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือการให้โอกาส ประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมพลัง อำนาจ (Empowerment) ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถใน การจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่าย ตั้รับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่าง มีศักดิ์ศรี และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548 : 195) ได้เสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมตามความหมาย กว้าง ๆ ว่าการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุม การใช้ และการ กระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจและสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้ จึงเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึง เป็นทั้งวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) ในเวลาเดียวกัน

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2546 : 74) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ไขปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และความชำนาญ ร่วมกับการใช้ วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุนติดตามผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนเต็มใจสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา ทั้งที่เป็นกิจกรรมการพัฒนาที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกชุมชนและกิจกรรมการพัฒนาที่ประชาชนกำหนดเอง โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่ศึกษาชุมชนของตนเองเพื่อค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา ตัดสินใจกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือวางแผนการพัฒนา รวมถึงการติดตามประเมินผลการพัฒนาและรับผลประโยชน์จากผลพวงของการพัฒนา

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาที่มีความถาวรยั่งยืนควรจะเกิดจากพลังและความสามารถของประชาชนที่ได้ผนึกกำลังร่วมกันพัฒนา ซึ่งประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2546 : 75) ได้สรุปไว้ ดังนี้

1. ช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้นเนื่องจากเป็น โครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
2. ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
3. การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
4. โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้น
5. พัฒนามากขึ้น
6. จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

ส่วน อรทัย ก๊กผล (2552 : 26-28) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น ไว้ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและความคิดเห็นต่าง ๆ จะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่ครบถ้วนรอบคอบมากขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ทำให้การตัดสินใจรอบคอบและได้รับการยอมรับมากขึ้น โดยเฉพาะการตัดสินใจที่กระทบกับประชาชนโดยตรง
2. ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นรับทราบข้อมูลคำอธิบายต่างๆ เห็นประโยชน์ส่วนรวมที่จะได้รับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติแน่นอนว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีค่าใช้จ่ายและใช้ระยะเวลาแต่เมื่อประชาชนยอมรับการนำโครงการไปสู่การปฏิบัติจะรวดเร็วขึ้นซึ่งในประเด็นนี้จะเห็นว่าโครงการของภาครัฐที่เร่งการตัดสินใจหรือปกปิดเมื่อประชาชนทราบภายหลังและต่อต้านบางโครงการนำไปสู่การปฏิบัติไม่ได้ล่าช้าเป็นปีๆบางโครงการสามารถก่อสร้างได้เสร็จและประชาชนไม่ยอมให้เข้าไปดำเนินการกลายเป็นอนุสาวรีย์ร้างซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายงบประมาณดังกล่าวสามารถนำไปสร้างคุณประโยชน์ได้มากมาย

3. การสร้างฉันทามติสำหรับสถานการณ์ปัจจุบันการสร้างฉันทามติอาจเป็นเรื่องยากสังคมเรากลายร่างเป็นพหุลักษณะและต้องยอมรับความหลากหลายแตกต่างทางความคิดกลไกที่ช่วยให้ความแตกต่างนั้นได้มีการแลกเปลี่ยนคือกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางหลักการเราเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจช่วยป้องกันความขัดแย้งได้แต่ในสังคมไทยที่ผ่านมาภาครัฐมักดำเนินการตัดสินใจไปก่อนเมื่อประชาชนต่อต้านจึงจัดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งเข้าไปแล้วหากเกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นจำเป็นต้องใช้หลักการจัดการความขัดแย้งเข้ามาแทน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสามารถช่วยลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. ร่วมมือในการนำไปปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนเมื่อประสบความสำเร็จจะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. ช่วยทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้ผู้บริหารและปฏิบัติงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดความใกล้ชิดสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสร้างความรู้สึกไว้วางใจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นของประชาชนไม่ใช่เป็นของนักการเมืองเท่านั้นนอกจากนั้นด้วยความใกล้ชิดผู้บริหารท้องถิ่นจะไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน

6. ช่วยพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชนเพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน

7. ช่วยทำให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้นการมีส่วนร่วมเป็นการเพิ่มทุนทางสังคมและช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นสอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ว่าในหน่วยงานใดก็ตามหรือแม้แต่ในชุมชนเองเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาเพราะการมีส่วนร่วมมีคุณประโยชน์หลากหลายประการอย่างไรก็ตามประโยชน์ที่จะได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับความจริงใจและความจริงจังในการดำเนินการด้วย

วิธีการมีส่วนร่วม

วิธีการมีส่วนร่วมเป็นเทคนิควิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุน รวมทั้งการเปิดช่องทางโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วม ซึ่งมีลักษณะสำคัญหลายวิธี (โกวิท พวงงาม 2553 : 202-203) ดังนี้

ประการที่ 1 การเปิดช่องทางและเทคนิควิธีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านทางจดหมายข่าว (Newsletter) เอกสารข้อเท็จจริง (Fact Sheet) รายงานการศึกษา (Report

Study) การจัดทำวิทัศน์ หอกระจายข่าว ฯลฯ และที่สำคัญควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร (News Repositories) เพื่อให้ประชาชนได้มีช่องทางในการแสดงความคิดเห็น

ประการที่ 2 การเปิดเวทีการรับฟังความคิดเห็นและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถือว่าเป็นเทคนิคและวิธีการมีส่วนร่วมที่มีความประสงค์เพื่อการรับฟังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเวทีในการตัดสินใจ โดยมีเทคนิคและวิธีการ เช่น การสนทนากลุ่ม (Focus Groups) การจัดเวทีสาธารณะ (Public Forum) การเปิดเวทีประชาพิจารณ์ (Public Hearing) การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ประการที่ 3 เทคนิคและวิธีการในการรณรงค์ส่งเสริม ให้รวมกลุ่มตามความสนใจในลักษณะของชมรม สภาชุมชน คณะกรรมการ และสมาคม รวมทั้งการส่งเสริมอาสาสมัครที่มีจิตอาสา อาทิ เช่น ชมรมผู้สูงอายุ สภาเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมทั้งอาสาสมัครประเภทต่าง ๆ เป็นต้น

วิธีการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมที่สำคัญ ๆ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร การจัดให้มีเวทีรับฟังความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จะต้องเกิดจากความรู้สึกระหนักถึงชุมชนของตนเอง และเห็นว่าตนเองจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อกำหนดอนาคตของตนเองและชุมชนในสิ่งที่ทุกคนต้องการและคาดหวัง ขั้นตอนมีส่วนร่วมนั้นมีนักวิชาการได้ให้แนวทางไว้ ดังนี้

Shadid et. al. (1982 : 25) เห็นว่า แนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุดคือแนวคิดของ Cohen และ Uphoff ซึ่งได้จำแนกขั้นตอนหรือประเภทการมีส่วนร่วมออกเป็นเรื่องของ การตัดสินใจ (Decision Making) การดำเนินการ (Implementation) ผลประโยชน์ (Benefits) และการประเมินผล (Evaluation) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่ต้องทำคือ การกำหนดความต้องการ และการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานโครงการนั้น จะได้มาจากคำที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้จะรวมถึงผลที่เป็นประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคล สังคม ส่วนรวมด้วย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งจะมีอิทธิพล สามารถแปรเปลี่ยน พฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

อคิน ทรัพย์พัฒน์ (2531 : 49) กล่าวถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนาว่ามี 5 ระดับ ได้แก่ 1) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 2) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา 3) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทาง วิธีการในการแก้ปัญหา 4) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา 5) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา

จิรวัดน์ พิระสันต์ (2547 : 44) ได้สรุปในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของมหาวิทยาลัยกับชุมชนทางด้านศิลปกรรม ที่เกี่ยวข้องกับบริบทต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อ ฯลฯ เป็นแนวคิด รูปแบบ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมจากนักวิชาการต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ควรมีส่วนร่วมในการริเริ่มและร่วมมือแสดงความคิดเห็น เป็นขั้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่ม ร่วมมือ และแสดงความคิดเห็น ค้นหาปัญหาและสาเหตุ กำหนดความหมาย ขอบเขตการมีส่วนร่วม ตลอดจนการมีส่วนร่วมตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการดำเนินงาน กำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะต้องใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ เช่น การร่วมช่วยเหลือด้านทรัพยากร แรงงาน หรือการจัดการและการประสานงานในเชิงเครือข่าย

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการ เป็นขั้นที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการที่ดำเนินไปแล้วนั้น ว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ หรือจะพัฒนาต่อเนื่องอย่างไร การประเมินผลนี้ อาจเป็นการประเมินย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผล

ความก้าวหน้าของโครงการที่ดำเนินอยู่เป็นระยะ ๆ และการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

สุจิตรา พิชญวรานนท์ (2550 : 46) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ประกอบด้วย

1. การศึกษาชุมชนของตนเองอย่างรอบด้านเพื่อที่จะได้เห็นส่วนที่มีประโยชน์และข้อจำกัดของตนเอง ซึ่งการมองเห็นตนเองอย่างรอบด้านจะทำให้สามารถค้นหาปัญหา ความต้องการของชุมชน และทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหา/ความต้องการได้ว่าสิ่งใดควรได้รับการแก้ไขก่อน ตลอดจนพิจารณาถึงทรัพยากรภายในชุมชนที่จะใช้ในการแก้ปัญหาด้วย
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนของชุมชน โดยชุมชนจะแสดงความคิดเห็นและร่วมวางแผนโครงการ วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ แนวทางการดำเนินงาน
3. การดำเนินการพัฒนาตามโครงการที่ประชาชนได้ตกลงร่วมกัน โดยมีการระดมเงินทุน
4. แรงงาน การประสานกับบุคคลภายนอก
5. การประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจากการพัฒนา เป็นการพิจารณาว่าโครงการหรือ
6. กิจกรรมดังกล่าว ประชาชนได้ประโยชน์มากน้อยแค่ไหน และประชาชนยอมรับผลที่เกิดขึ้นได้หรือไม่
7. การประเมินผลการพัฒนา เป็นการประเมินผลว่าโครงการพัฒนานี้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีอุปสรรคประการใดบ้าง

สำหรับโกวิท พวงงาม (2553 : 355-356) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชนจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน และร่วมกันค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะต้องใช้
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือเข้าร่วมบริหารการใช้ทรัพยากร การประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคล และสังคม
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิผลของการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากงานวิจัยของ พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ (2547) ในโครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้

1. โอกาสในการเข้ามามีส่วนร่วม การได้รับข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง ความไว้วางใจของประชาชนต่อบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนวิธีการชักจูงให้เข้าร่วม
2. ผู้นำชุมชนและบทบาทของผู้นำ
3. การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น ด้านการพัฒนาความคิด การให้ความรู้ ฯลฯ
4. สถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น การเกิดปัญหาทรัพยากรลดลง การเกิดความขัดแย้ง การมีโครงการที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน ฯลฯ
5. การได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการทำหรือไม่ทำกิจกรรมที่นำเสนอ
6. ความสนใจและกระตือรือร้นของคนในชุมชน
7. ปัจจัยด้านสังคมเศรษฐกิจ และประโยชน์ที่จะได้รับ

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2548 : 216-217) ได้สรุปถึงปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาในส่วนที่เป็นปัจจัยด้านประชาชน โดยประชาชนในชุมชนต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. การมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนา
2. การเป็นฝ่ายตัดสินใจ ริเริ่มกิจกรรม และรับผลประโยชน์
3. การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม หรือผู้นำท้องถิ่น
4. การติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานอื่น ๆ
5. การได้รับการอบรม การศึกษาดูงาน และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจต่อการได้ผลประโยชน์จากการได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนา และโครงการพัฒนาสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน

โดยสรุป ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องชัดเจน การได้รับการอบรม ศึกษาดูงาน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ การติดต่อประสานงาน การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำ การมีประสบการณ์ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม รวมทั้งผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้ามามีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนับเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาในทุกระดับ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเป็นกระบวนการ เป็นขั้นตอน จากแนวคิดการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้

เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำได้ ดังนี้

1. การศึกษาชุมชน การที่จะได้มาซึ่งแผนงานและโครงการอันจะนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำนั้น ปัจจัยสำคัญก็คือ การมีข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของชุมชนมากพอที่จะบอกได้ว่าในเวลาหนึ่งสภาพแวดล้อมในทุก ๆ ด้านของชุมชนเป็นอย่างไร และการจะได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้คือ การศึกษาชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยการสังเกต การสำรวจ การพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเกี่ยวกับแหล่งน้ำ สัตว์น้ำ ที่มีอยู่ในชุมชน หรือมอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการสำรวจข้อมูล เกี่ยวกับข้อมูลแหล่งน้ำที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือแหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้น ว่ามีสภาพเป็นอย่างไร มีน้ำตลอดปีหรือแห้งขอดดินเงิน หรือมีสารเคมีเจือปนหรือไม่ รวมทั้งการรुक้าแหล่งน้ำของประชาชนเพื่อขยายพื้นที่ทำกินข้อมูลประเภท/ชนิดของสัตว์น้ำ ที่มีอยู่ว่ามีความหลากหลายหรือไม่และข้อมูลปริมาณของสัตว์น้ำที่มีอยู่ ว่ามีความอุดมสมบูรณ์หรือไม่ มีปริมาณมากน้อยเพียงใด

จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ โดยประชุม สนทนา หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ว่าข้อมูลที่ได้อามีความเป็นจริงมากน้อยเพียงใด เพื่อให้ได้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง เพราะถ้าหากเป็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริงแล้วจะสามารถนำไปสู่การค้นหสาเหตุและแนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหาได้

2. การวางแผนและโครงการการดำเนินงานตามโครงการในอดีตที่ผ่านมา ประชาชนเป็นเพียงผู้รับอานสงฆ์จากโครงการ การมีส่วนร่วมในการวางแผนมีน้อย โครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินงานในชุมชนจะมีลักษณะเป็นโครงการสำเร็จรูปที่ส่วนราชการเป็นผู้กำหนด กล่าวคือ รัฐเป็นผู้กำหนดถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนจนกระทั่งถึงการกำหนดรูปแบบของวิธีการแก้ไขปัญห ปัจจุบันแนวทางการพัฒนาพยายามที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในการกำหนดแนวทางการพัฒนาด้วยตนเองแล้ว การแก้ไขปัญหในชุมชนก็สามารถที่จะแก้ไขได้ตรงกับความต้องการของชุมชนมากที่สุด การวางแผนและโครงการดำเนินการโดยมีการกำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ ใครเป็นผู้ทำ เพื่อให้งานดำเนินไปตามแผนที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพจากนั้นจึงพิจารณาหารายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ จากแผนที่วางไว้ เพื่อกำหนดให้ทราบว่า จะทำอะไร ทำอย่างไร ทำไมจึงต้องทำ ใครเป็นผู้รับผิดชอบ จะใช้งบประมาณและระยะเวลาในการดำเนินการเท่าใด

3. การดำเนินงานเมื่อแผนและโครงการได้ดำเนินการผ่านโดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ แล้วในขั้นตอนต่อไปคือ การดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งจากการวางแผนแก้ไขปัญหจะทำให้ได้ทราบ

ว่ามีกิจกรรมหรือโครงการอะไรบ้างที่จะต้องดำเนินการ กิจกรรมหรือโครงการใดบ้างที่สามารถดำเนินการเองได้ กิจกรรมหรือโครงการใดบ้างที่จะต้องขอรับการสนับสนุนจากภายนอกโดยจัดให้มีการประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน ให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจในขั้นตอนปฏิบัติ เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานรวมทั้งแบ่งงาน/มอบหมายภารกิจให้กับผู้ที่รับผิดชอบถือปฏิบัติ

4. การประเมินผล เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการควบคุมการปฏิบัติงานให้สามารถดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่วางไว้ หรือเป็นวิธีการสำหรับตัดสินว่ากิจกรรมดำเนินไปมีความเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด และจะดำเนินการต่อไป อีกมากน้อยเท่าไรจึงจะประสบผลสำเร็จ การประเมินเปรียบเสมือนกระจกเงาที่ส่องให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาได้มองเห็นถึงจุดเด่นและจุดด้อยของการดำเนินงานในทุก ๆ ขั้นตอนของโครงการ และยังสามารถใช้ในการคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อีกทางหนึ่งด้วยโดยการร่วมสังเกตการณ์และติดตามการดำเนินงานร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอนและร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน รวมทั้งร่วมให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในครั้งต่อไป

2.2 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม

William W. Reeder (1974 : 49-60, อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม 2553 : 206-208) ได้อธิบายถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอกคือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้นมาสู่ตัวบุคคลในรูปของความเชื่อ (Beliefs) และความไม่เชื่อ (disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน คือ

1. ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ

1.1 เป้าประสงค์ (Goals) การกระทำทุกอย่างต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ อาจเป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลลงการณ์ของทางราชการและอาจจะเป็นจากเงื่อนไขที่ตนเองหรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปตามแนวทางความปรารถนา

1.2 ความเชื่อ (Belief Orientation) เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการอ้างอิงใด ๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะคนส่วนมากจะเลือกกระทำตามความเชื่อพื้นฐานที่เขามีอยู่เดิม

1.3 ค่านิยม (Value Standards) เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม นั้น ๆ จะต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีพื้นฐานมาจาก สังคมนั้นตัดสินว่าดีหรือเลว

1.4 นิสัยและขนบธรรมเนียม (Habits and Custom) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากความ รับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่มีประสิทธิผล การกระทำที่แสดงออกมาเช่นนี้เป็นเพราะความเคยชินและเป็นประเพณีดั้งเดิมยึดถือมานาน

2. ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ

2.1 ความคาดหวัง (Expectations) เป็นความรู้สึกภายในตัวเราหรือที่เกิดจากตัวบุคคล กลุ่ม และสังคม ที่ได้คิดหรือหวังให้ตัวเราควรมีความเชื่อ มีความรู้สึก หรือแสดงการกระทำออกมา ตามที่ต้องการ

2.2 ข้อผูกพัน (Commitments) เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคมก็จะมีข้อ ผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญาหรือข้อผูกพันตามที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

2.3 การบังคับ (Force) เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มี ทางเลือกอาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้ การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจทำเอง

3. ปัจจัยสนับสนุน

3.1 โอกาส (Opportunity) เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่า ตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่สามารถจะเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสที่จะเลือก กระทำได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

3.2 ความสามารถ (Ability) การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความสามารถ เพียงใดที่จะสามารถกระทำสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

3.3 การสนับสนุน (Support) เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือต่อต้าน ซึ่งเกิดจาก ตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิดเห็น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำสิ่งหนึ่งสิ่ง ใดลงไปเนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีของ Reeder เพื่ออธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนใน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ที่ผู้วิจัยคาดว่าจะมีองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับ การมีส่วนร่วม โดยใช้ทฤษฎีของ Reeder เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากสมาชิกใน ครอบครัว และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

2.3 ทฤษฎีการพึ่งตนเอง

การพัฒนาที่ผ่านมามีกรอบจำกัดด้วยอุดมการณ์แห่งการพัฒนาสมัยใหม่ที่เป็นการกระตุ้นให้เกิดกิเลสและความโลภ (ประเวศ วะสี 2530 : 35) และจริยธรรมแห่งความกลัว (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2537 : 4) ซึ่งส่งผลให้มนุษย์ สังคม และธรรมชาติที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนต้องแยกออกเป็นส่วน ๆ และทำงานไม่ประสานกันทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืนก่อให้เกิดความทุกข์แก่ชีวิตและสังคมในที่สุด แนวคิดการพัฒนาแบบพึ่งตนเองเป็นแนวคิดของการพัฒนาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานของการพัฒนา ด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในทุกมิติ โดยเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างประสานกลมกลืนให้เป็นไปอย่างสมดุลกัน และเน้นการอยู่รอดได้ด้วยตนเอง

ความหมายของการพึ่งตนเอง

การพึ่งตนเอง หมายถึง การเป็นตัวของตัวเองซึ่งตรงกับภาษาบาลีว่า อุตตาทิอุตตโน นาโถ แปลว่า ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การที่ปัจเจกชนหรือหมู่บ้านจะสามารถดำรงตนเป็นที่พึ่งแห่งตน หรือพึ่งตนเองได้จนเป็นที่พึ่งของคนอื่นได้นั้น ควรยึดหลักธรรมะ 3 ประการ คือ ประการแรกปริยัติ หมายถึง การเรียนรู้ ประการที่สองปฏิบัติ หมายถึง การลงมือปฏิบัติ และ ประการที่สามปฏิเวธ หมายถึง การวิจัยและพัฒนา (อยู่ สุนทรชัย 2529 อ้างถึงใน ศิริ สามสุโพธิ์ 2546 : 13)

สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2529 : 3) ให้ความหมายของการพึ่งตนเองว่า

1. เป็นความสามารถที่เป็นตัวของตัวเองในทางความคิดโดยมีทัศนคติการมองปัญหาต่าง ๆ การตัดสินใจด้วยตนเอง
2. ในการตัดสินใจดำเนินการโดยสถาบันของชุมชนหรือองค์กรชุมชนเพื่อประโยชน์ของชุมชนทั้งในด้านการแก้ปัญหาและในด้านการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน
3. เป็นการพึ่งตนเองที่ไม่นำไปสู่การพึ่งพาเป็นการพึ่งพาอาศัยกันอย่างรู้เท่าทัน
4. กรอบการมองจะต้องไม่มุ่งแข่งขันกันหรือไม่มุ่งครอบงำเหนือกว่าแต่เป็นการสู่ความเป็นไทต่อกันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2531 : 25) ให้ความหมายของการพึ่งตนเองในระดับภายในและภายนอกชุมชนว่า หมายถึง ความสามารถในการดำรงตนอยู่อย่างอิสระ มั่นคง สมบูรณ์ ทั้งระดับปัจเจกชน และระดับชุมชน และได้กล่าวถึงแบบจำลองการพึ่งตนเองว่า จะต้องพึ่งตนเองให้ได้ใน 5 ประการ คือ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ จิตใจ สังคม (Technology, Economic, Resource, Mental, Social – TERMS)

เทคโนโลยี (T) หมายถึง การมีปริมาณ และคุณภาพของเทคโนโลยีและสังคม และมีความสามารถที่จะใช้ และสร้างไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยีเพื่อการผลิตและการรับข้อมูลข่าวสาร

เศรษฐกิจ (E) หมายถึง ชาวบ้านสามารถในการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจที่สมบูรณ์พอเพียงต่อการเลี้ยงตนเองและครอบครัว

ทรัพยากรธรรมชาติ (R) หมายถึง ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่พอเพียงต่อการใช้ประโยชน์ และมีความยั่งยืน

จิตใจ (M) หมายถึง จิตใจที่กล้าแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคในการดำรงชีวิต และไม่มัวเมาในอบายมุข

สังคม (S) หมายถึง สมาชิกในชุมชน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความรักความเอื้ออาทรแก่กัน และมีความเป็นปึกแผ่นเหนียวแน่น

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2529 : 95 - 101) ได้เสนอเงื่อนไขในการพัฒนาโดยมุ่งการพึ่งตนเอง 6 ประการดังนี้

1. การพัฒนาจะต้องเป็นรูปแบบกลุ่ม (Collective) ชาวบ้านจะต้องอยู่รวมกันเป็นชุมชนเป็นหมู่บ้านไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่
2. ต้องมีจิตสำนึกมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Mutual Aid) พื้นฐานก็คือการพึ่งตนเอง ขึ้นอยู่กับจิตใจความสมัครใจที่จะทำอย่างนั้น (กิจกรรมพัฒนา) ของผู้คน(ชาวบ้าน)
3. จิตสำนึกจะต้องผลิตซ้ำขึ้นมาอีกได้คือต้องให้มันสร้างขึ้นมาใหม่ให้แจ่มชัดต่อเนื่อง
4. ต้องมีการรวมตัวกันในรูปแบบสหพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งต้องมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในหน่วยย่อยคือในหมู่บ้านและหมู่บ้านเหล่านี้สามารถที่จะรวมกันเป็นสหพันธ์กล่าวคือต้องพัฒนาให้เป็นเขตเขตควรมียุ้งฉางโรงสีโรงเรียนและศูนย์วัฒนธรรมสามารถต่อรองกับสถาบันภายนอกได้ เช่นพ่อค้าและรัฐได้อย่างมีพลังน่าจะทำให้ความสำคัญกับงานนี้ด้วยเพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายของหมู่บ้าน
5. การประสานวัฒนธรรมน่าจะส่งเสริมให้ชาวบ้านประสานวัฒนธรรมของตัวเองหรือกิจกรรมของตัวเองกับคนกลุ่มอื่นๆในสังคมด้วย
6. ชุมชนควรมีความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติน่าจะเป็นชุมชนที่อนุรักษ์ธรรมชาติแวดล้อมด้วย

การพึ่งตนเองหมายถึงการที่ชุมชนสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง ในทางความคิด ทักษะในการมองปัญหาต่าง ๆ เป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของชุมชนเอง การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน การตัดสินใจในการดำเนินการ โดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน จาก

ทฤษฎีการพึ่งตนเอง ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยพิจารณาถึงเงื่อนไขในการพัฒนาที่มุ่งการพึ่งตนเอง คือ การพัฒนาจะต้องเป็นรูปแบบกลุ่ม และกำหนดตัวแปรคือการรวมกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ความหมายของการอนุรักษ์

เกษม จันทรแก้ว (2540 : 109) ให้ความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์” คือการใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไปการอนุรักษ์ได้แก่การใช้การเก็บรักษา / การซ่อมแซมการฟื้นฟูการพัฒนาการป้องกันการสวงและการแบ่งเขตต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อจะได้เอื้ออำนวยให้มีคุณภาพในการสนองความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่อไปการอนุรักษ์จะใช้คำสองคำคือการสงวนหมายถึงการเก็บรักษาของที่หายากเอาไว้ถ้านำมาใช้อาจมีผลทำให้เกิดผลเสียได้อีกคำหนึ่งคือการป้องกันและการสูญเสียซึ่งหมายถึงการป้องกันทุกวิถีทางที่จะให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้เกิดการสูญเสียเกิดขึ้นหรืออีกนัยหนึ่งหมายถึงการที่จะนำทรัพยากรธรรมชาตินั้นมาใช้ต้องใช้แบบไม่ให้มีการสูญเสียเลยใช้ให้พอเหมาะกับความต้องการ

ศูนย์พัฒนาทรัพยากรการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม (2550, อ้างถึงในยุทธนา วงศ์โสภา 2552 : 29) ได้ให้ความหมายและหลักการไว้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไปเป็นคำนิยามง่ายๆแต่เป็นการเน้น “การใช้” ทรัพยากรเป็นพื้นฐานอีกทั้งยังมีแนวทางใช้ตลอดไปซึ่งก็หมายถึงว่าจะใช้ทรัพยากรอย่างไรจึงจะทำให้มีทรัพยากรเป็นต้นทุนที่สามารถมีให้ตลอดไปได้ อย่างไรก็ตาม “การใช้” นี้มิได้หมายถึงเฉพาะการนำมาบริโภคดื่มกินหรือสัมผัสเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการเก็บเอาไว้สะสมพันธุ์พันธุ์หรือพัฒนาสิ่งอื่นให้ดีขึ้นก็ได้กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการใช้นั้นอาจต้องดำเนินการเก็บกักการรักษา/ซ่อมแซมการฟื้นฟูป้องกันการสวงหรือการแบ่งเขตที่จะสงวนไว้ก็ได้

หลักการอนุรักษ์

เกษม จันทรแก้ว (2540 : 111) ได้เสนอหลักการในการอนุรักษ์ไว้ดังนี้

หลักการที่ 1 การใช้แบบยั่งยืนทรัพยากรทุกประเภททุกกลุ่มต้องมีแผนการใช้แบบยั่งยืน (Sustainable utilization) ซึ่งต้องมีการวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากรพร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดทรัพยากรปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้และกำจัด/บำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไปหรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

หลักการที่ 2 การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเมื่อมีการใช้แล้วย่อมเกิดความเสื่อมโทรมเพราะใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสมเก็บเกี่ยวมากเกินไปและไม่ถูกต้องตามกาลเวลาจำเป็นต้องทำการฟื้นฟูให้ดีขึ้นก่อนจนทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมนั้นๆตั้งตัวได้จึงสามารถนำมาใช้ได้ในอนาคตต่อไปอาจใช้เวลาการฟื้นฟูการกำจัด/บำบัดหรือการทดแทนเป็นปีๆ

หลักการที่ 3 การสงวนของหายากทรัพยากรบางชนิด/ประเภทมีการใช้มากเกินไปหรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่นทำให้บางชนิดของทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมถดถอยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้วอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้เพื่อเป็นแม่พันธุ์หรือเป็นตัวแม่บทในการผลิตให้มากขึ้นจนแน่ใจว่าได้ผลิตปริมาณมากพอแล้วจึงสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

หลักการอนุรักษ์ทั้ง 3 หลักการนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกันกล่าวคือต้องใช้ร่วมกันตั้งแต่การใช้ทรัพยากรต้องพิจารณาให้ดูว่าจะมีทรัพยากรใช้ตลอดไปหรือไม่ถ้าใช้แล้วทรัพยากรใดที่มีความเสื่อมโทรมเกิดขึ้นหรือถ้าสิ่งใดใช้มากเกินไปจำเป็นต้องมีการสงวนหรือเก็บรักษาเอาไว้จะเห็นได้ว่าขั้นตอนของทั้ง 3 หลักการจะผสมผสานกันเสมอ

มนัส สุวรรณ (2549 : 42-43) ได้แสดงแนวคิดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สำเร็จประเด็นที่สำคัญไม่อยู่ที่การจัดการสิ่งแวดล้อมแต่อยู่ที่การจัดการมนุษย์หากเราไม่สามารถจัดการมนุษย์ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจิตสำนึกความตระหนักความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวมหรือความหวงแหนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ไม่ประสบผลสำเร็จ และการมีส่วนร่วมของทุกคนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะต้องเป็นพื้นฐานหลักในการจัดการประเด็นสุดท้ายในหลักการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือการใช้วิธีจัดการแบบบูรณาการ (Integrated approach) เนื่องจากปัญหาของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่อยู่ในส่วนของสาเหตุหรือในส่วนของผลกระทบจากการพัฒนา

วิธีการอนุรักษ์

เกษม จันทรแก้ว (2540 : 113) ได้เสนอวิธีการอนุรักษ์ไว้ 8 วิธีคือการใช้ (แบบยั่งยืน) การเก็บกักการรักษา ซ่อมแซมการฟื้นฟูการพัฒนาการป้องกันการสงวนและการแบ่งเขตมีราย ละเอียดดังนี้

การใช้หมายถึงการใช้หลายรูปแบบเช่นบริโภคโดยตรงได้เห็นได้ยินได้ฟังได้สัมผัสการให้ความสะดวกและความปลอดภัยรวมไปถึงพลังงานเหล่านี้ต้องเป็นเรื่องการใช้แบบยั่งยืน

การเก็บกักหมายถึงการรวบรวมและเก็บกักทรัพยากรที่มีแนวโน้มที่จะขาดแคลนในบางเวลา หรือคาดว่าจะเกิดวิกฤตการณ์เกิดขึ้นบางครั้งอาจเก็บกักเอาไว้เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในปริมาณที่สามารถควบคุมได้

การรักษา/ซ่อมแซมหมายถึงการดำเนินการใดๆต่อทรัพยากรที่ขาดไป /ไม่ทำงานตามพฤติกรรม/เสื่อมโทรมสามารถให้พื้นที่สภาพเดิมได้อาจใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นช่วยให้ดีเหมือนเดิมจนสามารถนำมาใช้ได้

การฟื้นฟูหมายถึงการดำเนินการใดๆต่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้สิ่งเหล่านั้นเป็นปกติสามารถเอื้อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลาและเทคโนโลยีเข้าช่วยด้วยเสมอ

การพัฒนาหมายถึงการทำสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นการที่ต้องพัฒนาเพราะต้องการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลผลิตที่ดีขึ้นการพัฒนาที่ถูกต้องนั้นต้องใช้ทั้งความรู้เทคโนโลยีและการวางแผนที่ดี

การป้องกันหมายถึงการป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นมิให้ลุกลามมากกว่านี้รวมไปถึงการป้องกันสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้นด้วยการป้องกันต้องใช้เทคโนโลยีและการวางแผน

การสงวนหมายถึงการเก็บไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือห้ามนำไปใช้ด้วยวิธีใด ๆ ก็ตามการสงวนอาจกำหนดเวลาที่เก็บไว้โดยไม่ให้มีการแตะต้องตามเวลาที่กำหนดไว้ก็ได้

การแบ่งเขตหมายถึงทำการแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่ม/ประเภทตามคุณสมบัติของทรัพยากรสาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้หรือกฎระเบียบที่นำมาใช้นั้นไม่ได้ผลหรือต้องการจะแบ่งเขตให้ชัดเจนเพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผล เช่น อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมืองควบคุมมลพิษ อย่างไรก็ตามการแบ่งเขตนี้ต้องมีการสร้างมาตรการกำกับด้วยมิฉะนั้นแล้วจะไม่เกิดผล

จากความหมายและหลักการในการอนุรักษ์สรุปได้ว่าการอนุรักษ์คือการระวังรักษาป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วยวิธีการต่างๆไว้เพื่อใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมด้วยวิธีที่ฉลาดเหมาะสมและยาวนานที่สุด

ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติ

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542 : 380) ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่า หมายถึง ทรัพยากรอันเกิดขึ้นเองหรือมีอยู่ตามธรรมชาติ ดังนั้นทรัพยากรธรรมชาติจึงหมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประโยชน์ สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืช สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน และกำลังงานจากมนุษย์

วิชัย เทียนน้อย (2542 : 38) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สรรพสิ่งทั้งหลายที่ธรรมชาติได้สรรสร้างไว้ ซึ่งมนุษย์สามารถหยิบฉวยมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ อันได้แก่ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ อากาศ สถานที่นันทนาการ และมนุษยชาติ

จักรพันธ์ ปัญจะสุวรรณ (2545 : 3) ให้ความหมายของทรัพยากรธรรมชาติไว้ว่า หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือมนุษย์นำมาสนองความต้องการในด้านปัจจัยสี่ ถ้าขาดทรัพยากรธรรมชาติเสียแล้ว มนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

อำนาจ ทองบ่อ (2550 : 21-22) กล่าวว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ พืชพันธุ์ สัตว์ป่า แร่ธาตุ พลังงาน และกำลังแรงงานมนุษย์

จากทัศนะดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ในการดำรงชีวิต มนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์และตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้

ทรัพยากรสัตว์น้ำ

ความหมายของสัตว์น้ำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์มากประเทศหนึ่งและสัตว์น้ำก็เป็น อาหาร โปรตีนหลักที่สำคัญของประชาชนมาตั้งแต่สมัยโบราณ ทรัพยากรสัตว์น้ำสามารถเก็บเกี่ยวได้จาก แม่น้ำลำคลอง หนองบึง ฯลฯ ตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 4 (1) สัตว์น้ำ หมายถึง ปลา เต่า กระ กุ้ง ปู แมงดา สัตว์น้ำจำพวกเปลือกคลาน รวมทั้งไข่ของสัตว์เหล่านี้ทุกชนิด สัตว์จำพวกเลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์พวกหอย รวมทั้งเปลือกหอยและมุก สัตว์จำพวกปลิงทะเล จำพวกฟองน้ำ และพันธุ์ไม้น้ำอื่น ๆ ตามที่ได้มีพระราชกฤษฎีการะบุชื่อ

วิชัย เทียนน้อย (2542 : 179) กล่าวว่า ทรัพยากรสัตว์น้ำจะหมายถึง สัตว์น้ำทุกชนิดที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ ปลา กุ้ง หอย ปะการัง และสัตว์เปลือกคลานที่เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น จระเข้ เต่า กบ เขียด และอึ่งอ่าง เป็นต้น สัตว์น้ำเหล่านี้นอกจากจะเป็นแหล่งอาหารเสริมโปรตีนที่สำคัญแล้ว ยังนำมาใช้ประโยชน์ทางอื่น เช่น หนังใช้ทำเป็นเครื่องใช้ บางส่วนของร่างกายนำไปใช้ทำยารักษาโรค และนำมาใช้เป็นวัสดุตกแต่งภายในบ้าน เช่น ส่วนต่าง ๆ ของปะการัง เป็นต้น

จากความหมายดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า สัตว์น้ำ หมายถึง สัตว์น้ำทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นสัตว์ที่มีกระดูกสันหลังหรือเลี้ยงลูกด้วยนม ที่มนุษย์นำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งยัง

นำมาใช้เป็นเครื่องประดับตกแต่งบ้านเรือน รวมทั้งเป็นยารักษาโรค ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์อย่างมากมาย รวมทั้งระบบนิเวศด้วย

ความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

วิชัย เทียนน้อย (2542 : 194-195) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำไว้ว่า สัตว์น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความผูกพันกับวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์มาก ดังจะเห็นได้ว่าอาชีพการจับสัตว์น้ำจะเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเกิดมนุษย์ขึ้นบนพื้นโลก แต่การจับสัตว์น้ำในช่วงแรก ๆ จะทำแบบยังชีพ จึงส่งผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงของปริมาณสัตว์น้ำน้อยมาก ต่อมาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น การจับสัตว์น้ำจึงเปลี่ยนมาเป็นระบบการค้าซึ่งนับตั้งแต่นั้นมาปริมาณสัตว์น้ำจะถูกจับขึ้นมาเป็นอาหารและเป็นประโยชน์ด้านอื่นเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างน่าวิตก เพื่อป้องกันมิให้เกิดปัญหาการขาดแคลนสัตว์น้ำบริโภค รัฐบาลเกือบทุกประเทศได้หันมาสนใจและลงมืออนุรักษ์สัตว์น้ำอย่างจริงจังขึ้นมา

การสูญเสียทรัพยากรสัตว์น้ำมิใช่จะมีสาเหตุมาจากการจับสัตว์น้ำมากเกินไปเท่านั้น แต่สภาพแวดล้อมอื่น ๆ ก็ช่วยซ้ำเติมให้สัตว์น้ำถูกทำลายรวดเร็วและรุนแรงยิ่งขึ้น เช่น การเกิดมลพิษของน้ำ ป่าชายเลนถูกทำลาย แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน และการเพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็วของสัตว์ป่าที่กินสัตว์น้ำเป็นอาหาร เช่น นกกาน้ำ นานาชนิด เป็นต้น ถ้าหากปัจจัยดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเพียงใด สัตว์น้ำนานาชนิดก็จะสูญเสียไปเป็นเงาตามตัว เรื่องนี้เป็นประเด็นสำคัญและต้องรีบดำเนินการแก้ไข การอนุรักษ์สัตว์น้ำจะได้ผลดีเพียงใดขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายประการ คือ

1. ได้รับความร่วมมือจากบุคคลทั่วไปหรือไม่
2. การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เอาจริงเอาจังกับเรื่องนี้แค่ไหน
3. กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวกับสัตว์น้ำที่มีอยู่มีประสิทธิภาพ ทันสมัยและสามารถนำมาใช้ในเชิงปฏิบัติมากน้อยเพียงใด
4. การส่งเสริมของรัฐต่อการเพาะเลี้ยง การบำรุงพันธุ์ และช่วยในการแพร่กระจายปริมาณของสัตว์น้ำได้ทำอย่างเต็มที่หรือยัง และได้รับการสนองตอบจากประชาชนทั่วไปหรือไม่
5. แหล่งน้ำธรรมชาติได้รับการบำรุงรักษาให้คงสภาพเดิมเพื่อให้เหมาะสมสำหรับเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์น้ำอย่างถาวรหรือเปล่า

ถ้าหากคำตอบที่ออกมาเป็นไปในทางบวกแล้ว ย่อมเป็นที่คาดหมายได้ว่าการอนุรักษ์สัตว์น้ำจะประสบผลสำเร็จอย่างแน่นอน

สาเหตุที่สัตว์น้ำถูกทำลาย

จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร จึงจำเป็นต้องนำเอาสัตว์น้ำมาใช้ประโยชน์เพื่อการดำรงชีพ ปริมาณของสัตว์น้ำจึงลดลง (วิชัย เทียนน้อย 2542 : 185-188) สาเหตุที่ทำให้สัตว์น้ำถูกทำลายที่สำคัญ คือ

1. ถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำถูกทำลาย ซึ่งพิจารณาได้ 3 ประการคือ 1) ป่าชายเลนและแนวปะการังถูกทำลายโดยมนุษย์ จึงทำให้สถานที่ขยายพันธุ์และหลบภัยของสัตว์น้ำลดลง อันเป็นผลทำให้สัตว์น้ำมีโอกาสถูกล่ามากขึ้น และการแพร่พันธุ์เกิดภาวะชะงักงัน 2) น้ำเกิดมลพิษ แหล่งน้ำบางแห่งเกิดมลพิษอย่างรุนแรงจนทำให้สัตว์น้ำไม่สามารถใช้เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยได้ 3) แหล่งน้ำธรรมชาติตื้นเขิน ทำให้แหล่งน้ำที่สัตว์น้ำอาศัยอยู่แห้งขอดหรือลดระดับลงมาก ทำให้สัตว์น้ำไร้ที่อาศัยและเสียชีวิตจากการถูกล่า

2. การจับสัตว์น้ำผิดวิธี การจับสัตว์น้ำผิดวิธีจะเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สัตว์น้ำลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว และในที่สุดจะทำให้เกิดการขาดแคลนสัตว์น้ำที่นำมาใช้บริโภคจนแรงขึ้น การจับสัตว์น้ำผิดวิธี คือ การจับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาด การใช้เครื่องมือผิดประเภทในการจับสัตว์น้ำ เช่น ใช้ยาเบื่อ ไฟฟ้าช็อต เป็นต้น การจับสัตว์น้ำในช่วงระยะเวลาฤดูวางไข่ การจับสัตว์น้ำมากเกินไปที่สัตว์น้ำจะขยายพันธุ์ได้ทัน

3. อันตรายจากสารพิษ เนื่องจากน้ำเป็นแหล่งสะสมของสารพิษที่ระบายออกมาจากบ้านเรือน โรงงานอุตสาหกรรม สารพิษต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นอินทรีย์สารหรือโลหะหนัก ยาฆ่าแมลง และยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนเชื้อราและแบคทีเรียต่าง ๆ จะแพร่กระจายอยู่ในน้ำ หากในน้ำมีสารพิษตกค้างเพิ่มมากขึ้นถึงจุดหนึ่งจะทำให้สัตว์น้ำเสียชีวิตได้

4. การกระทำของสัตว์ป่า สัตว์ป่ามากมายหลายชนิดที่อาศัยสัตว์น้ำเป็นอาหาร เช่น นกน้ำทุกชนิด นาก แมวน้ำ สิงโตทะเล งู เป็นต้น สัตว์ป่าเหล่านี้แต่ละปีจะจับสัตว์น้ำไปใช้เป็นอาหารจำนวนมาก ถ้าจำนวนของสัตว์ป่าเหล่านี้มีปริมาณมากขึ้นจะส่งผลเสียหายให้กับสัตว์น้ำเพิ่มมากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกับ

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ

ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรสัตว์น้ำนับวันยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่ต้องทำการจัดการสัตว์น้ำเอาไว้ เพื่อให้สัตว์น้ำมีบริโภคและนำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น ๆ อย่างพอเพียงทั้งในปัจจุบันและอนาคต การจัดการสัตว์น้ำที่ทำกันอยู่ทั่วไป (ไพบุลย์ ภูริเวทย์ 2537 : 198-200 ; สมพร อธิวิธานนท์ และเรืองใจ ไตกฤษณะ 2537 :23-24) มีวิธีการจัดการดังนี้

1. การจัดการโดยภาครัฐ

1.1 กฎหมายต้องรัดกุมและมีเจ้าหน้าที่ควบคุมทั่วถึง ต้องห้ามจับปลาในฤดูผสมพันธุ์ และวางไข่ ปลาที่เหลือน้อยควรจับไว้ในพวกที่ต้องสงวนพันธุ์ ควรจำกัดขนาดของปลาที่อนุญาตให้จับตลอดจนปราบปรามผู้ที่ใช้ระเบิดในการจับสัตว์น้ำ การดำเนินการป้องกันโดยใช้กฎหมายจะทำให้ได้ผลดีก็ต่อเมื่อ 1) มีเครื่องมือ เครื่องใช้ และกำลังคนเพียงพอ 2) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์และจริงจัง

1.2 การขยายพันธุ์เทียม โดยการผสมเทียมในบ่อเพาะเลี้ยง เทคนิคแบบนี้ใช้ไม่ได้ผล ผลกรณ์ปลาชนิดนั้นสามารถดำรงชีวิตและขยายพันธุ์ได้คืออยู่แล้ว เนื่องจากค่าใช้จ่ายในรูปของเครื่องมือและอุปกรณ์ การเก็บรักษา เจ้าหน้าที่ การเลี้ยงดู การขนส่งลูกปลาสูง การขยายพันธุ์เทียมมีประโยชน์ในการเลี้ยงปลาในบ่อที่เตรียมไว้หรือในธุรกิจการเลี้ยงปลาน้ำจืดหลายชนิดรวมทั้งกุ้ง

1.3 การนำพันธุ์ปลาจากท้องที่อื่นมาเลี้ยง วิธีการนี้อาจใช้เพื่อการควบคุมวัชพืชน้ำหรือควบคุมปลาที่ไม่ต้องการ เป็นการควบคุมสิ่งมีชีวิตอื่นโดยใช้สิ่งมีชีวิตด้วยกันเป็นตัวควบคุมเรียกว่า การควบคุมทางชีวภาพ (biological control) เป็นวิธีการเพิ่มทรัพยากรสัตว์น้ำให้พอกับความ ต้องการของประชาชนวิธีหนึ่ง ข้อควรระวังจากการนำเอาพันธุ์ปลาต่างถิ่นเข้ามาคือ ปลาชนิดใหม่ อาจมีการปรับตัวและเหมาะสมกับท้องที่ใหม่จนสามารถขยายพันธุ์เพิ่มจำนวนมากจนกลายเป็น ปลาที่ไม่ต้องการเนื่องจากมีปริมาณมากเกินไป ทำให้ความเสียหายให้ท้องที่และยากแก่การกำจัด อาจไปทำลายปลาพันธุ์พื้นเมืองโดยเป็นผู้ล่า (predator) หรือแย่งอาหารของพันธุ์ปลาที่มีอยู่เดิม

1.4 การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำที่อยู่ตามธรรมชาติไม่พอเพียงสำหรับนำมาใช้ประโยชน์ จึงทำให้รัฐบาลหันมาให้ความสนใจและส่งเสริมให้ประชาชน ตั้งฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อการค้าขึ้นมาเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัวมากขึ้น

1.5 การจัดตั้งสถานียเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำหน้าที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อนำไปปล่อยตาม แหล่งน้ำธรรมชาติทั่วไป และแจกจ่ายให้ประชาชนที่สนใจนำไปเลี้ยง สัตว์น้ำที่สถานีประมง ทำการค้นคว้าทดลองส่วนมากจะเป็นสัตว์น้ำหายาก เช่น ปลาบึก และปลาพื้นเมือง เช่น ปลาดุก ปลาตะเพียน ปลาช่อน และปลานวลจันทร์ เป็นต้น

1.6 การสำรวจแหล่งประมงเพิ่มเติม สำหรับกรณีนี้จะกระทำได้เฉพาะแหล่งประมง น้ำเค็มเท่านั้น โดยการส่งเรือออกไปสำรวจแหล่งประมงเพิ่มเติมในท้องทะเลหลวง

1.7 การประชาสัมพันธ์ การขอความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยกันจัดการ สัตว์น้ำจะเป็นวิธีการที่ดีและถูกต้องมากที่สุด เพราะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะให้ได้ผลต้อง ได้รับความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่าย ดังนั้นการเผยแพร่ความรู้ทั่วไปในหมู่ประชาชนจึงต้องกระทำ เช่น การจัดส่งเจ้าหน้าที่ประมงออกไปแนะนำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การขอความร่วมมือกับทาง

ราชการเพื่อช่วยกันดูแลเขตหวงห้ามในการจับสัตว์น้ำ หรือขอร้องประชาชนให้ช่วยกันนำสัตว์น้ำที่ทางราชการเพาะไว้ไปปล่อยยังแหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีหลักสูตรเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในการบำรุงและจัดการสัตว์น้ำในสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อเยาวชนจะได้เล็งเห็นความสำคัญของสัตว์น้ำมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการประชาสัมพันธ์ควรกระทำผ่านสื่อมวลชนทุกชนิดเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำต่อไป

1.8 การกำหนดเขตห้ามจับสัตว์น้ำ สถานที่บางแห่งควรประกาศเป็นเขตสัตว์น้ำ เพื่อให้บริเวณนั้นเป็นถิ่นที่อยู่อย่างปลอดภัยของสัตว์น้ำในการดำเนินชีวิต เช่น แหล่งน้ำในเขตวัด ประตुरะบายน้ำ หรือในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามจับสัตว์น้ำนี้ผู้ใดจะเข้าไปประทุษร้ายต่อสัตว์น้ำไม่ได้และควรลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างรุนแรงและเฉียบขาด

1.9 การกำจัดวัชพืชน้ำ ถือว่าเป็นการปรับปรุงที่อยู่อาศัยของปลาเหมือนกัน แม้ว่าพืชน้ำจะช่วยเพิ่มปริมาณออกซิเจนจากการสังเคราะห์แสงและอาจเป็นที่วางไข่ของปลาบางชนิด แต่ถ้าพืชน้ำขึ้นเกาะกันหนาแน่นเป็นกลุ่มใหญ่อาจมีผลเสียมากกว่าผลดี เพราะแข่งขันกันแย่งอาหารกับแพลงตอนและเมื่อตายเน่าเปื่อยก็ทำให้ปริมาณออกซิเจนในน้ำลดลง วัชพืชน้ำที่สำคัญในเขตร้อน ได้แก่ ผักตบชวา ซึ่งนอกจากทำให้การสัญจรทางน้ำลำบากแล้วยังเป็นแหล่งเพาะยุงและแมลงศัตรูพืชหลายชนิด สาหร่ายหลายชนิดก็เป็นวัชพืชน้ำที่สำคัญ การกำจัดวัชพืชน้ำอาจใช้สารเคมี แต่ควรคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ด้วย

2. การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติโดยชุมชน

2.1 การกำหนดเขตอนุรักษ์ในชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติเป็นเขตห้ามจับสัตว์น้ำของชุมชนหรือกันเป็นเขตอุทยานในบริเวณเขตวัด โดยชุมชนเป็นผู้เลือกพื้นที่เองเพื่อช่วยต่อการดูแลรักษา ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำได้ขยายพันธุ์ตามธรรมชาติโดยไม่ถูกรบกวนจากมนุษย์

2.2 กำหนดกฎ ระเบียบของชุมชนเกี่ยวกับการดูแลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้โดยการปรับให้เข้ากับทั้งกฎหมายของกรมประมงและกฎของชุมชนที่สร้างขึ้น เพื่อกำหนดมาตรฐานพฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

2.3 จัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ มีหน้าที่ดูแลเขตอนุรักษ์ การอนุญาตในการใช้ประโยชน์จากสัตว์น้ำ และกำกับให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนที่ตั้งไว้อย่างจริงจัง และเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำที่เป็นทรัพยากรส่วนรวมอย่างเป็นรูปธรรม

2.4 การพัฒนาที่อยู่อาศัย วิธีการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับของที่อยู่อาศัยของปลา ถ้าความสามารถในการรองรับดีในแง่ของอาหารปลา ที่หลบศัตรู น้ำไม่มีมลพิษ มีปริมาณออกซิเจนและอุณหภูมิพอดี มีที่เหมาะสมสำหรับการวางไข่ขยายพันธุ์ อาจไม่จำเป็นเน้นมาตรการการจัดการอื่นเลยก็ได้ ที่ควรปฏิบัติในการพัฒนาที่อยู่อาศัยปลาคือ เพิ่มที่พักและที่หลบศัตรู การที่ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามริมคลองเอาไม้รวกปักสี่เหลี่ยมหรือวงกลมในคลองแล้วเอากิ่งไม้ใส่ไว้ตรงกลางก็เป็นการทำที่พักและที่หลบศัตรู เวลาจับปลาก็เอาแหล้อมรอบ การทำโป๊ะก็เป็นการทำที่พักและที่หลบภัยปลาเช่นกัน

2.5 การพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำธรรมชาติ การใช้ชนไม้ ก้อนหิน กรวดทรายกองประทะกระแสน้ำ หรือแม้แต่แพไม้ไผ่ ก็เป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในน้ำให้ปลาที่มีอยู่อาศัยดีขึ้น กรวดทรายที่ทับลงก้นน้ำที่เป็นเลนอาจเป็นที่วางไข่ของปลาบางชนิดได้

ในส่วนของวิชัย เทียนน้อย (2542 : 188-192) ได้เสนอหลักการจัดการสัตว์น้ำไว้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติไม่เพียงพอสำหรับนำมาใช้ประโยชน์ จึงทำให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้หันมาให้ความสนใจและส่งเสริมให้ประชากรตั้งฟาร์มเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้นมา เช่น การเลี้ยงกุ้ง ปลา ปู หอย จระเข้ กบ และสัตว์น้ำอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคแล้ว ยังทำให้ประชาชนมีงานทำเพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ครอบครัวมากขึ้น

2. การจัดตั้งสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ สถานีเหล่านี้จะมีหน้าที่ในการเพาะพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อนำไปปล่อยตามแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วไป แจกจ่ายให้ประชาชนที่สนใจนำไปเลี้ยง

3. การสำรวจแหล่งประมงเพิ่มเติม สำหรับกรณีนี้จะกระทำได้เฉพาะแหล่งประมงน้ำเค็มเท่านั้น โดยการส่งเรือออกไปสำรวจแหล่งประมงเพิ่มเติมในท้องทะเลหลวง

4. การป้องกันและปราบปรามผู้จับสัตว์น้ำผิดวิธี โดยออกกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับในเชิงปฏิบัติ เพื่อปราบปรามชาวประมงที่ใช้เครื่องมือผิดประเภทในการจับสัตว์น้ำ เช่น ใช้อาวุธไฟฟ้าช็อต หรือการใช้ระเบิดในการจับสัตว์น้ำ และป้องกันมิให้มีการล่าว้างเข้าไปจับสัตว์น้ำในเขตหวงห้ามหรือในช่วงฤดูการที่สัตว์น้ำกำลังแพร่ขยายพันธุ์หรือวางไข่ การดำเนินการป้องกันโดยใช้กฎหมายจะทำให้ผลดีก็ต่อเมื่อมีเครื่องมือ เครื่องใช้และกำลังคนเพียงพอ และผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์และจริงจัง

5. การประชาสัมพันธ์ การขอความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยกันจัดการสัตว์น้ำจะเป็นวิธีการที่ดีและถูกต้องมากที่สุด เพราะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะให้ได้ผลจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังนั้นการเผยแพร่ความรู้เข้าไปในหมู่ประชาชนจึงต้องกระทำ เช่น การจัดส่งเจ้าหน้าที่ประมงออกไปแนะนำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การขอความร่วมมือกับทาง

ราชการเพื่อช่วยกันดูแลเขตหวห้ามในการจับสัตว์น้ำ หรือขอรับรองประชาชนให้ช่วยกันนำสัตว์น้ำที่ทางราชการเพาะไว้ไปปล่อยยังแหล่งน้ำสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ควรจัดให้มีหลักสูตรเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในการบำรุงและจัดการสัตว์น้ำ ในสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อเยาวชนจะได้เล็งเห็นความสำคัญของสัตว์น้ำมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการประชาสัมพันธ์ควรจะทำผ่านสื่อมวลชนทุกชนิด เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำต่อไป

6. รักษาถิ่นที่อยู่ของสัตว์น้ำเอาไว้ ถิ่นที่อยู่จะเป็นแหล่งพำนักหลบภัยและขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ การบำรุงรักษาถิ่นที่อยู่อาศัยสัตว์น้ำเอาไว้จะเป็นการจัดการสัตว์น้ำที่สำคัญอีกวิธีหนึ่ง กล่าวคือ 1) ทำการขุดลอกคู คลอง หนอง บึงและลำน้ำให้ลึก เพื่อจะให้แม่น้ำแซงตลอดทั้งปี นอกจากนี้การสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มมากขึ้นจะเป็นการขยายพื้นที่สำหรับเป็นแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำได้เป็นอย่างดี 2) ป้องกันมิให้น้ำเกิดมลพิษ เพราะการเกิดมลพิษของน้ำจะทำให้ถิ่นที่อยู่ของสัตว์น้ำถูกทำลายไปโดยปริยาย และ 3) บำรุงรักษาป่าชายเลนเอาไว้สำหรับให้สัตว์น้ำเค็มวางไข่และตัวอ่อนของสัตว์น้ำได้ใช้เป็นที่พักพิง การรักษาถิ่นที่อยู่ของสัตว์น้ำให้สมบูรณ์อยู่เสมอจะช่วยเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำตามธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น

7. การกำหนดเขตห้ามจับสัตว์น้ำ สถานที่บางแห่งควรมีการประกาศเป็นเขตห้ามจับสัตว์น้ำเพื่อให้บริเวณนั้นเป็นถิ่นที่อยู่อย่างปลอดภัยของสัตว์น้ำในการดำเนินชีวิต เช่น แหล่งน้ำในเขตวัด ประตูละบายน้ำ หรือในเขตอุทยานแห่งชาติ เขตห้ามจับสัตว์น้ำนี้ผู้ใดจะเข้าไปประทุษร้ายต่อสัตว์น้ำไม่ได้และควรลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างรุนแรงและเฉียบขาด

วิธีการจัดการสัตว์น้ำดังกล่าวมิใช่จะกระทำเพียงวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้เกิดผลต่อการจัดการอย่างจริงจังควรจะบูรณาการผสมผสานดำเนินการทุกวิธีเพื่อให้สัตว์น้ำซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนึ่งยังคงความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งอาหารเสริมของมนุษย์อย่างถาวรสืบต่อไป

สำหรับเกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน (2542, อ้างถึงใน วุฒิชัย ช้อนทอง 2547 : 9-10) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการประมงในเขตพื้นที่ภาคเหนือไว้ ดังนี้

1. การปรับปรุงบูรณะแหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง อ่างเก็บน้ำ และเขื่อน
2. การประชาสัมพันธ์ อนุรักษ์ ฝึกอบรมและป้องกัน กฎหมายอนุรักษ์ทรัพยากรทางน้ำ
3. การปล่อยสัตว์น้ำตามชนิด ขนาด ให้เหมาะสมตามสภาพของแหล่งน้ำ และไม่ทำลายพันธุ์สัตว์น้ำเดิมที่มีอยู่ เช่น ปลานวลจันทร์ ปลาไน ปลาเบญจพรรณ ในแหล่งน้ำเดิม
4. การสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูล ที่ถูกต้องทันสมัย
5. การจัดการเสริมเรื่องการท่องเที่ยวตามเวลาพื้นที่อย่างเหมาะสม
6. การส่งเสริมอาชีพ การเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น กระชัง ให้มีประสิทธิภาพ

7. การส่งเสริมอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำมีหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่เป็นการจัดการโดยรัฐที่ต้องพึ่งพิงเทคโนโลยีในการจัดการและผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ใช้งบประมาณในการจัดการค่อนข้างสูง ประชาชนมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้แนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำให้มีความยั่งยืนต่อไป

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ปนัดดา ภูเจริญศิลป์ (2541: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม กรรมการชุมชนส่วนใหญ่มีบทบาทในการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมปานกลาง สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม พบว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ภาระครอบครัว การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ความคาดหวังในผลประโยชน์ แรงจูงใจทางการเมือง การรับรู้เกี่ยวกับความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน อิทธิพลกลุ่ม การสนับสนุนจากครอบครัว การสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่น และการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ จะก่อให้เกิดความแตกต่างในบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชน ส่วนปัจจัย อายุ การศึกษา ความคาดหวังต่อสภาพแวดล้อมชุมชนในอนาคต และการสนับสนุนจากภาคเอกชนและองค์กรพัฒนา ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม

สุภาพ สิริบรรสพ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยชุมชนบ้านหาดผาขน ตำบลสงเมือง กิ่งอำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ประกอบด้วยปัจจัยภายในได้แก่ ปัจจัยด้านกายภาพ การพึ่งพิงทรัพยากรสัตว์น้ำในการดำรงชีพ ความรู้เกี่ยวกับสัตว์น้ำ ความเป็นเครือข่ายที่แน่นแฟ้น ปัจจัยภายนอกได้แก่ การได้รับการยอมรับ การสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยราชการทั้งด้านกำลังใจ เศรษฐกิจ วิชาการและเทคโนโลยีจากสถาบันการศึกษา

ภควา มุสิกะวัน (2546 : 120-121) ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดเลย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ วิธีการคัดเลือก ประสิทธิภาพการพัฒนา การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น การสนับสนุนจากครอบครัว รายได้และความรู้ในหน้าที่ ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความสัมพันธ์ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น วารสารหรือนิตยสาร หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และหอกระจายข่าว แต่แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน

ธีระพงษ์ สิทธิโคตร (2550 : 103-104) ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำสงคราม : กรณีศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ พบว่า แนวทางการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำสงครามอย่างยั่งยืน ได้แก่ การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำสงคราม เช่น แผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากร แผนการฟื้นฟูทรัพยากร แผนการเฝ้าระวังทรัพยากร โดยมีการจัดทำแผนงานระดับชุมชนถึงระดับจังหวัด และดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน จากกระบวนการคิดวางแผน ดำเนินงานและประเมินผล โดยกิจกรรมดังกล่าวต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน พัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับฤดูกาล และการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สุชาดา ไร่รุ่งเรือง (2550 : 79-80) ศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการควบคุมดูแล ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ยิ่งยศ ทิโน (2551 : 72-73) ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จังหวัดตาก พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประชาชนในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอยู่ในระดับน้อย ส่วนแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมคือ การส่งเสริมให้มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้นตามองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมคือ ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตาม

ประเมิณผล และควรเพิ่มระดับการประชาสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐกับประชาชนในเขตพื้นที่อุทยานให้มากขึ้น

สหพงศ์ คลีพันธ์ (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักในอำเภอพนสนธิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักโดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสัก ตามปัจจัยส่วนบุคคลและความรู้ในการอนุรักษ์แม่น้ำ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์แม่น้ำ และการเป็นสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนความรู้ในการอนุรักษ์แม่น้ำที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักไม่แตกต่างกัน

ยุทธนา วงศ์โสภ (2552 : 153-154) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์วังปลาในแม่น้ำเลย : กรณีศึกษาบ้านนาดินดำ ตำบลแก่งศรีภูมิ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย พบว่า การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์วังปลาในแม่น้ำเลย มี 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นให้กับเด็ก เยาวชน และบุคคลทั่วไป 2) การสร้างกติกาสังคมให้เป็นจารีตในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า 3) การใช้ภูมิปัญญาพื้นฟูระบบนิเวศลุ่มน้ำ 4) การใช้ความเชื่อผ่านข้อห้าม (ชะล่า) และความเชื่อเรื่อง บุญ บาป ผิด เทวดา ด้วยพิธีกรรมความเชื่อท้องถิ่น

สุชาติ พิลาดเดช (2552 : 93-101) ศึกษาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อแยกแต่ละด้านพบว่า มีส่วนร่วมในด้านการคิดมากที่สุด ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ อาชีพ รายได้ และปัจจัยด้านสังคม คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มและการรับรู้ข่าวสารด้านการอนุรักษ์สัตว์น้ำ ข้อเสนอแนะคือควรมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำและการส่งเสริมให้ชาวประมงที่อาศัยอยู่ในบริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ให้มีกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมให้เพิ่มมากขึ้น

วรรณภา ศรีพุทธสมบุญ (2552 : 78-84) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ กรณีศึกษาโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้าน จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้านอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนที่มี เพศ อายุ รายได้ บทบาทในชุมชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำหน้าบ้านแตกต่างกัน ความรู้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความคาดหวังใน

ผลประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

นัฐวุฒิ วงศ์ประสิทธิ์ (2552 : 91-94) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความถี่ในการได้รับข่าวสาร เพศ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนที่อยู่ติดแนวเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างต่ำ

ชันชัย ชัยวงษ์ (2553 : 94-95) ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืน กรณีศึกษาป่าผลิตดงสีทวน บ้านนาเชือกและบ้านนาห้วยไร่ เมืองท่าปางทอง แขวงสะหวันเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการป่าผลิต อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืนในด้านการวางแผน และประสบการณ์ การได้รับความรู้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืน

ภณิดา ทองคำ (2553 : 77) ศึกษาเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านหนองกวาง ตำบลนายาง อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ได้แก่ อายุ การพึงพิงทรัพยากรป่าไม้ ความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับในอนาคต และการส่งเสริมของภาครัฐ

อนิวัตร พ่วงทอง (2553 : 111-112) ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน อยู่ในระดับน้อยมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่ม

อนุรักษ์ป่าชายเลน การได้รับการฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

สุนทรวิทย์ เสนาควงษ์ (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ด้านการค้นหาคำปัญหา การวางแผน การปฏิบัติกิจกรรม และการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับน้อย สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการท่องเที่ยว แรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐด้านการท่องเที่ยว และการได้รับการชักชวนจากบุคคล หรือหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน

วรานิตย์ สายทอง (2553 : 92-93) ศึกษา การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลแควน้อย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ปัญหาการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ด้านการจัดทำแผน ประชาชนไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควรและขาดจิตสำนึกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านมาตรการบำรุงรักษา งบประมาณไม่เพียงพอและฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ตั้งไว้ ด้านการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ มีการประชาสัมพันธ์น้อยมาก แนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ มีความต้องการให้มีการห้ามจับสัตว์น้ำในเขตอนุรักษ์และห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่

อำนาจ จินขาวำ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ สำหรับปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศชาย กลุ่มที่มีอายุ 56 ปีขึ้นไป กลุ่มที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า ป.6 หรือ ป.6 กลุ่มที่มีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 10,001-15,000 บาท กลุ่มที่มีระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำประมงระหว่าง 16-20 ปี กลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ทำประมง 3 คน มีแนวโน้มการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งอยู่ในระดับปานกลางจำนวนมากว่ากลุ่มอื่น ๆ

สุลักษณ์ เสงี่ยมลักษณ์ (2553 : 243-244) ได้ทำการศึกษา วิถีชีวิตประมงพื้นบ้าน : กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน พบว่า ปัญหาการประกอบอาชีพทำการประมงพื้นบ้าน เกิดจากปริมาณสัตว์น้ำที่ลดน้อยลง ภาวะน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ส่งผลให้ชาวประมงพื้นบ้านประสบปัญหาเกี่ยวกับรายได้ของ

ครอบครัว กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งอ่าวไทยตอนบนที่เหมาะสมคือ การร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจในการแก้ปัญหา ปกกันภายในครอบครัวหรือกลุ่มเพื่อนบ้าน ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มต่าง ๆ ผลจากการที่ชาวประมงพื้นบ้าน หน่วยงานภาครัฐ และผู้ประกอบการ ได้ร่วมกันคิดในการวางแผนและตัดสินใจ นำไปสู่การปฏิบัติทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พร้อมทั้งการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลให้การจัดการประสบผลสำเร็จ

พรชัย บุญเรือง (2555 : 58-59) ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยภาพรวมมีความรู้ความเข้าใจในระดับมาก ส่วนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มากที่สุด รองลงมาได้แก่ การดำเนินการ ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือด้านการประสานงาน นอกจากนี้ยังพบว่า ความแตกต่างระหว่างอาชีพของประชาชนมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนความแตกต่างระหว่างความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำไม่มีผลทำให้การมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

Richard (2004 : 213-234) ได้ศึกษาแหล่งทรัพยากรกับคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนชนบทในประเทศแคนาดาพบว่าคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชนขึ้นอยู่กับทรัพยากรในชุมชนทรัพยากรในชุมชนที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตได้แก่ผลผลิตด้านการเกษตรสัตว์น้ำพลังงานป่าไม้โดยมีตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีคือการมีทุนด้านมนุษยมีการจ้างงานและรายได้ของชุมชน

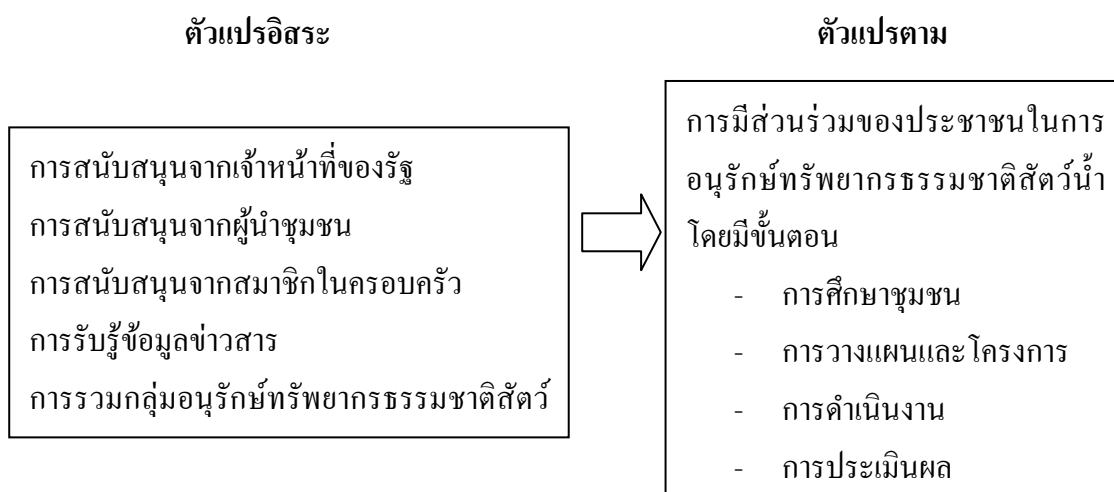
Jim (2006 : 24-29) ได้ศึกษาคนรุ่นใหม่กับการจัดการทรัพยากรอย่างมีอาชีพซึ่งบทความนี้ชี้ให้เห็นว่าปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมเกิดจากการใช้ทรัพยากรมากเกินไปไม่ถูกวิธีไม่สมดุลและการพัฒนาคนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการทรัพยากรอย่างมีอาชีพประการที่หนึ่งคนเหล่านั้นต้องมีความเข้าใจว่าวิถีเศรษฐกิจของประชาชนและสิ่งแวดล้อมมีพื้นฐานคือทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นสำคัญประการที่สองคือปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องหาทางแก้ไขว่าทำอย่างไรจึงจะใช้ทรัพยากรไม่ให้เกิดมลพิษหรือสูญเสียน้อยที่สุดประการที่สามคือควรเริ่มต้นที่การจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นให้เหมาะสมก่อนการเริ่มต้นจัดการสิ่งแวดล้อมและประการสุดท้ายคือต้องมีความเข้าใจว่าทรัพยากรเป็นสิ่งสำคัญของสังคม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ได้แก่ เพศ อาชีพ รายได้ ความรู้ การรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร การเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา เป็น

การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ ดังนั้น การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจึงเป็นการพัฒนาจิตสำนึกความเป็นชุมชน เสริมสร้างวัฒนธรรมการประกอบอาชีพที่มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำผู้วิจัยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของสุจิตรา พิชญวรานนท์ (2550 : 46) โกวิทช์ พวงงาม (2553 : 355-356) ส่วนองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (Reeder (1974 : 49-60 อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม 2553 : 206-208) และทฤษฎีการพึ่งตนเองของ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2529 : 95 - 101) เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 2.1

รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม และศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยแบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3,736 คน (กรมการปกครอง 2558)

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรการคำนวณของ Yamane (Yamane 1970 : 580-581, อ้างถึงใน เชาวน์ อินโย 2542 :119-120)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร คือ 3,736 คน

e = ความคลาดเคลื่อน คือ 5% (0.05)

$$\begin{aligned}\text{แทนค่า } n &= \frac{3,736}{1 + 3,736(0.05)^2} \\ &= 361.57\end{aligned}$$

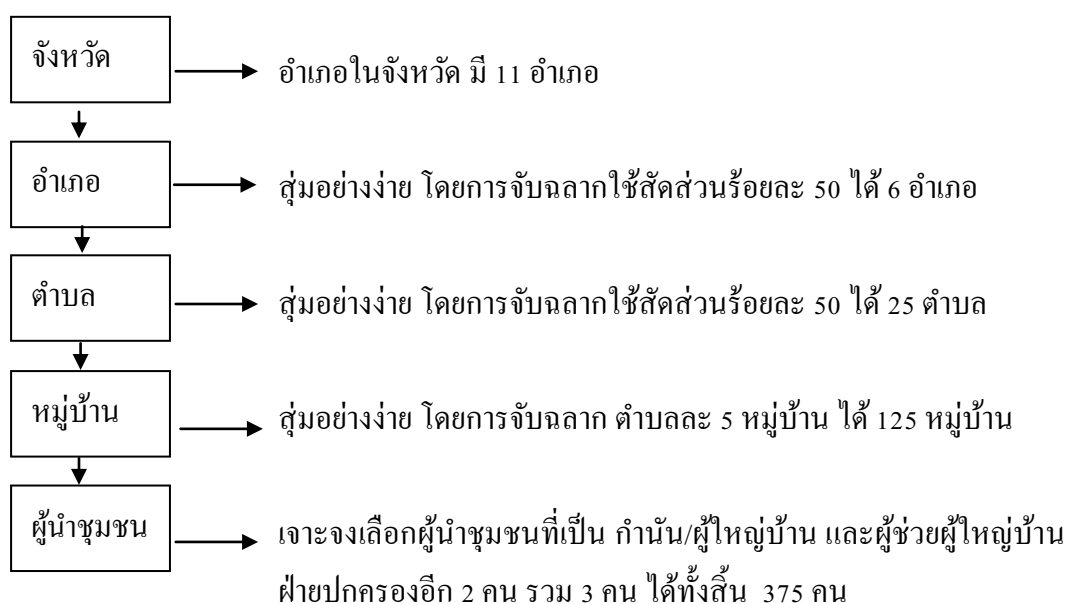
3.1.3 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครองอย่างต่ำ 362 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้

3.1.3.1 การคัดเลือกอำเภอ ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากอำเภอในสัดส่วนร้อยละ 50 ของจำนวนอำเภอทั้งหมดของจังหวัดเพชรบูรณ์ (11อำเภอ) ได้จำนวน 6 อำเภอ

3.1.3.2 การคัดเลือกตำบล ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากตำบลจากอำเภอที่สุ่มได้ตามข้อ 1 ในสัดส่วนร้อยละ 50 ของจำนวนตำบลในแต่ละอำเภอ ได้จำนวน 25 ตำบล

3.1.3.3 การคัดเลือกหมู่บ้าน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลากหมู่บ้านจากตำบลที่สุ่มได้ตามข้อ 2 ตำบลละ 5 หมู่บ้าน ได้จำนวน 125 หมู่บ้าน

3.1.3.4 จะจงเลือกผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้านละ 3 คน ได้จำนวน 375 คน (มากกว่าที่คำนวณได้ 13 คน) ดังภาพ

รูปที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการสุ่มตัวอย่าง

3.1.4 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria)

3.1.4.1 อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์

3.1.4.2 ได้รับการเลือก และแต่งตั้งเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง

3.1.4.3 อ่าน เขียน และเข้าใจในภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

3.1.4.4 ยินดีและเต็มใจที่จะตอบแบบสอบถาม

3.1.4.5 ตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วน สมบูรณ์

3.1.5 เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

3.1.5.1 ไม่ได้อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์

3.1.5.2 ไม่ได้รับการเลือก และแต่งตั้งเป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

ฝ่ายปกครอง

3.1.5.3 ไม่สามารถอ่าน เขียน และเข้าใจภาษาไทย

3.1.5.4 ไม่ยินดีและไม่เต็มใจที่จะตอบแบบสอบถาม

3.1.5.5 ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วน สมบูรณ์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ที่สร้างตามวัตถุประสงค์ และจากการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี โดยให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ใช้มีลักษณะเป็นแบบผสม คือ มีทั้งแบบปลายเปิด (Open-ended) แบบปลายปิด (Closed-ended) และแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ส่วนที่ 3 ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ

3.2.2 การวัดตัวแปร

3.2.2.1 การวัดตัวแปรอิสระ (Independent Variable Measurement) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรอิสระ จำนวน 5 ตัวแปร ประกอบด้วย

1) การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หมายถึง การช่วยเหลือ และสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยการให้คำแนะนำ ให้

คำปรึกษา ให้การฝึกอบรม รวมถึงให้การสนับสนุนงบประมาณแบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 2 ระดับ คือ ได้รับ และไม่ได้รับ

2) การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน หมายถึง การช่วยเหลือและสนับสนุนของผู้นำชุมชน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ให้การฝึกอบรม รวมถึงให้การสนับสนุนงบประมาณแบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 2 ระดับ คือ ได้รับ และไม่ได้รับ

3) การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว หมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยการให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้เวลา และสนับสนุนทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์ โดยใช้คำถามจำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อ จำแนกเป็น 4 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนน	3
ปานกลาง	ให้คะแนน	2
น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่สนับสนุน	ให้คะแนน	0

แบ่งเกณฑ์การวัดเป็น 3 ระดับ คือ

ได้รับการสนับสนุนมาก	มีค่าคะแนน	13-18
ได้รับการสนับสนุนปานกลาง	มีค่าคะแนน	7-12
ได้รับการสนับสนุนน้อย	มีค่าคะแนน	0-6

4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การได้รับฟัง อ่านหรือดูข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ หนังสือราชการ โทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าว สื่อบุคคล อินเทอร์เน็ตการประชุมในเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำแบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 2 ระดับ คือ ได้รับ และไม่ได้รับ

5) การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ หมายถึง การที่ประชาชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ แบ่งเกณฑ์การวัดออกเป็น 2 ระดับ คือ มี และไม่มี

3.2.2.1 การวัดตัวแปรตาม (Dependent Variable Measurement) ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดตัวแปรตามคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ

1) การศึกษาชุมชน หมายถึง การสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำ ประเภท ชนิด และปริมาณของสัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำ แล้วทำการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ค้นหา

สาเหตุ และแนวทางการแก้ไขโดยใช้คำถามจำนวน 8 ข้อ แต่ละข้อจำแนกเป็น 4 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนน	3
ปานกลาง	ให้คะแนน	2
น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่ได้ร่วม	ให้คะแนน	0

แบ่งเกณฑ์การวัดเป็น 3 ระดับ คือ

มีส่วนร่วมมาก	มีค่าคะแนน	17-24
มีส่วนร่วมปานกลาง	มีค่าคะแนน	9-16
มีส่วนร่วมน้อย	มีค่าคะแนน	0-8

2) การวางแผนและโครงการ หมายถึง การนำแนวทางการแก้ไขมาวางแผนและจัดทำโครงการ เพื่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำโดยใช้คำถามจำนวน 6 ข้อ แต่ละข้อจำแนกเป็น 4 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนน	3
ปานกลาง	ให้คะแนน	2
น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่ได้ร่วม	ให้คะแนน	0

แบ่งเกณฑ์การวัดเป็น 3 ระดับ คือ

มีส่วนร่วมมาก	มีค่าคะแนน	13-18
มีส่วนร่วมปานกลาง	มีค่าคะแนน	7-12
มีส่วนร่วมน้อย	มีค่าคะแนน	0-6

3) การดำเนินงาน หมายถึง การเข้าร่วมรับฟังการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการดำเนินงาน การสละแรงงาน ทุน วัสดุอุปกรณ์ และร่วมแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานโดยใช้คำถามจำนวน 9 ข้อ แต่ละข้อจำแนกเป็น 4 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนน	3
ปานกลาง	ให้คะแนน	2
น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่ได้ร่วม	ให้คะแนน	0

แบ่งเกณฑ์การวัดเป็น 3 ระดับ คือ

มีส่วนร่วมมาก	มีค่าคะแนน	19-27

มีส่วนร่วมปานกลาง	มีค่าคะแนน	10-18
มีส่วนร่วมน้อย	มีค่าคะแนน	0-9

4) การประเมินผล หมายถึง การร่วมสังเกตการณ์ การร่วมติดตามการดำเนินงาน การร่วมประเมินผลการดำเนินงานในทุกขั้นตอน ร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานในครั้งต่อไปโดยใช้คำถามจำนวน 4 ข้อ แต่ละข้อจำแนกเป็น 4 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	ให้คะแนน	3
ปานกลาง	ให้คะแนน	2
น้อย	ให้คะแนน	1
ไม่ได้ร่วม	ให้คะแนน	0

แบ่งเกณฑ์การวัดเป็น 3 ระดับ คือ

มีส่วนร่วมมาก	มีค่าคะแนน	9-12
มีส่วนร่วมปานกลาง	มีค่าคะแนน	5-8
มีส่วนร่วมน้อย	มีค่าคะแนน	0-4

3.3 การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 3 คน (รายชื่อตามภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ

3.3.1.1 คะแนนระดับ +1 หมายถึง แน่ใจว่าประเด็นคำถามตรงหรือสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

3.3.1.2 คะแนนระดับ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าประเด็นคำถามตรงหรือสอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

3.3.1.3 คะแนนระดับ -1 หมายถึง แน่ใจว่าประเด็นคำถามไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

3.3.2 นำคะแนนที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ระหว่างประเด็นคำถามกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยผู้วิจัยคัดเลือกประเด็นคำถามที่มีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.6 ขึ้น

ไป กรณีที่ประเด็นคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.6 และเป็นประเด็นที่มีเนื้อหาสำคัญ ผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3.3.3 นำแบบสอบถามที่มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ไปทดลองใช้กับประชากรกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 30 ฉบับ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach

สำหรับแบบสอบถามที่ทดลองใช้กับประชากรกลุ่มอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ตำบลวังชมพู อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้รับคืน จำนวน 30 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.9612

3.4 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

3.4.1 ประสานขอรับหนังสือจาก คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย ราชภัฏเพชรบูรณ์ ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3.4.2 ประสานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทำหนังสือถึงพัฒนาการอำเภอในพื้นที่ของกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย

3.4.3 ประสานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทำหนังสือถึงพัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์ เพื่อแจ้งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนประสานกลุ่มตัวอย่างในการจัดเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยและทีมงานลงพื้นที่ทำการเก็บข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 การวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้สูตร (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช 2550 :183)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

N หมายถึง จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

3.5.2 การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีของ Cronbach โดยใช้โปรแกรมสำเร็จ

3.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลำต้นน้ำ วิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จสถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

3.5.4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ใช้การทดสอบไค-สแควร์ (Chi-square test)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลำต้นน้ำ

เพื่อให้ได้แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติลำต้นน้ำ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และทำการ Focus Group ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และมีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยดำเนินการดังนี้

1. ทบทวนเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือสัมภาษณ์ และประเด็นการทำ Focus Group

2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ
3. จัดทำ Focus Group
4. วิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การสัมภาษณ์

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จากส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ สำนักงานประมงจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์ สถาบันการศึกษาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเจาะจงเลือกผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม จำนวน 10 คนขึ้นไปจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว ได้แก่ ประมงจังหวัดเพชรบูรณ์หรือผู้แทน เกษตรจังหวัด

เพชรบูรณ์หรือผู้แทน พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์หรือผู้แทน ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์หรือผู้แทน นักวิชาการจากสถาบันการศึกษา และตัวแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เกณฑ์การคัดเลือกรวมตัวอย่าง (Inclusion Criteria)

1. ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์
2. มีความรู้ / ประสบการณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ยินดีและเต็มใจที่จะให้สัมภาษณ์

เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

1. ไม่ได้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ไม่มีความรู้ และไม่มีประสบการณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือมีแต่น้อยกว่า 5 ปี
3. ไม่เต็มใจให้สัมภาษณ์

การจัดทำ Focus Group

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และมีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากส่วนราชการต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ สำนักงานประมงจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้และมีส่วนได้ส่วนเสียกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมจำนวน 15 คน ได้แก่ ตัวแทนจากสำนักงานประมงจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแทนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแทนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเพชรบูรณ์ ตัวแทนจากสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์ และตัวแทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

เกณฑ์การคัดเลือกรวมตัวอย่าง (Inclusion Criteria)

1. ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์
2. มีความรู้ / ประสบการณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่น้อยกว่า 5 ปี
3. ยินดีและเต็มใจที่จะเข้าร่วม Focus Group

เกณฑ์การคัดออกกลุ่มตัวอย่าง (Exclusion Criteria)

1. ไม่ได้ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์
2. ไม่มีความรู้ และประสบการณ์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน หรือมีแต่น้อยกว่า 5 ปี

3. ไม่เข้าร่วม Focus Group

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและประเด็นการจัดทำ

Focus Group

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การติดต่อประสานงานเบื้องต้น โดยผู้วิจัยติดต่อผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเองเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์
2. ประสานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ทำหนังสือถึงผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ และการจัดทำ Focus Group
3. ทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และจัดทำ Focus Group โดยคณะผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในระยะที่ 2 นี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ โดยผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน สมาชิกในครอบครัว การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป และองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ดังตารางที่ 4.1 ถึง ตารางที่ 4.8

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 70.40 อายุเฉลี่ย 47.08 ปี ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเฉลี่ย 35.90 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.70 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 30.70 ส่วนระดับการศึกษาที่จบน้อยที่สุดคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 7.70 ดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละ ของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	264	70.40
หญิง	111	29.60
รวม	375	100.00
อายุ	375	เฉลี่ย (ปี)
		47.08
ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน	375	เฉลี่ย (ปี)
		35.90
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	134	35.70
มัธยมศึกษาตอนต้น	84	22.40
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	115	30.70
ปวศ. / อนุปริญญา	13	3.50
ปริญญาตรี	29	7.70
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0.00
รวม	375	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 24.00 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 76.00 ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละ ของการได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

การได้รับการสนับสนุน	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับการสนับสนุน	90	24.00
ไม่ได้รับการสนับสนุน	285	76.00
รวม	375	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ พบว่า ส่วนมากคือ ด้านงบประมาณ เรื่องการสนับสนุนพันธุ์ปลา มีจำนวน 37 ราย รองลงมาคือ การให้คำแนะนำปรึกษา เรื่องการพัฒนาแหล่งอาศัยสัตว์น้ำ มีจำนวน 20 ราย การห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ การฝึกอบรม เรื่อง การอนุรักษ์สัตว์น้ำ และงบประมาณการสนับสนุนการพัฒนาแหล่งน้ำ มีจำนวน 16 ราย การให้คำแนะนำปรึกษา เรื่อง การเลี้ยงปลา มีจำนวน 13 ราย การฝึกอบรม เรื่อง การเลี้ยงปลา, กบ มีจำนวน 10 ราย ส่วนกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนน้อยที่สุดคือการฝึกอบรม เรื่องประมงอาสา มีจำนวน 1 ราย ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนกิจกรรม ที่ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ

กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุน	จำนวน
คำแนะนำปรึกษา	
1. การพัฒนาแหล่งอาศัยสัตว์น้ำ	20
2. ห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่	16
3. การเลี้ยงปลา	13
4. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	5
5. ห้ามจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	4
6. การขยายพันธุ์ปลา	4
การฝึกอบรม	
1. การอนุรักษ์สัตว์น้ำ	16
2. การเลี้ยงปลา, กบ	10
3. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	5
4. การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม	3
5. ประมงอาสา	1
งบประมาณ	
1. การสนับสนุนพันธุ์ปลา	37
2. การพัฒนาแหล่งน้ำ	16

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 27.50 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ ของการได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน

การได้รับการสนับสนุน	จำนวน	ร้อยละ
ได้รับการสนับสนุน	103	27.50
ไม่ได้รับการสนับสนุน	272	72.50
รวม	375	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน พบว่า ส่วนมากคือ ด้านการให้คำแนะนำปรึกษา เรื่องการห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่ มีจำนวน 31 ราย รองลงมาคือ การห้ามจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี มีจำนวน 24 ราย ส่วนกิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุน น้อยที่สุดคือ การกำหนดเขตห้ามจับสัตว์น้ำ มีจำนวน 5 ราย ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนกิจกรรม ที่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน

กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุน	จำนวน
คำแนะนำปรึกษา	
1. ห้ามจับสัตว์น้ำในฤดูวางไข่	31
2. ห้ามจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	24
3. การพัฒนาแหล่งอาศัยสัตว์น้ำ	20
4. การเลี้ยงปลา เลี้ยงกบ ในครัวเรือน	19
5. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	12
6. ลดการใช้สารเคมี	6
7. การกำหนดเขตห้ามจับสัตว์น้ำ	5
การฝึกอบรม	
การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์	7
งบประมาณ	
การสนับสนุนพันธุ์ปลา	13

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว พบว่า การสนับสนุนเงินทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.90 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 30.10 การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.10 ไม่ได้รับการ

สนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 23.20 การให้คำปรึกษาในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.80 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 12.50 การเปิดโอกาสและให้อิสระ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.90 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 20.30 การให้กำลังใจเมื่อท่านประสบปัญหา ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 44.50 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 11.70 และการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว เพื่อให้ท่านสามารถดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำได้อย่างเต็มที่ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.20 ไม่ได้รับการสนับสนุน คิดเป็นร้อยละ 11.50 ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละ ของการได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว

กิจกรรมสนับสนุน	ระดับการสนับสนุน			
	ไม่สนับสนุน	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. การสนับสนุนเงินทุน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	113 (30.10 %)	66 (17.60 %)	157 (41.90 %)	39 (10.40 %)
2. การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	87 (23.20 %)	103 (27.50 %)	154 (41.10 %)	31 (8.20 %)
3. ให้คำปรึกษา ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	47 (12.50 %)	97 (25.90 %)	168 (44.80 %)	63 (16.80 %)
4. เปิดโอกาสและให้อิสระ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	38 (10.10 %)	89 (23.70 %)	172 (45.90 %)	76 (20.30 %)
5. ให้กำลังใจเมื่อท่านประสบปัญหา ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	44 (11.70 %)	93 (24.80 %)	167 (44.60 %)	71 (18.90 %)
6. ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว เพื่อให้ท่านสามารถดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำได้อย่างเต็มที่	43 (11.50 %)	83 (22.10 %)	177 (47.20 %)	72 (19.20 %)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากแหล่งข้อมูลข่าวสารมากที่สุดคือ

โทรทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 60.80 รองลงมาคือ จากผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 56.50 ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับน้อยที่สุดคือ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 15.70 ดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละ ของการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
สัตว์น้ำ

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	จำนวน	ร้อยละ
หนังสือพิมพ์	80	21.30
หนังสือราชการ	107	28.50
โทรทัศน์	228	60.80
วิทยุ	63	16.80
หอกระจายข่าว	106	28.30
ผู้นำชุมชน	212	56.50
ญาติพี่น้อง/ เพื่อนบ้าน	59	15.70
อินเทอร์เน็ต	65	17.30
		N = 375

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การรวมกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า มีการรวมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 27.70 ไม่มีการรวมกลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 72.30 ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละ ของการรวมกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การรวมกลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
มีการรวมกลุ่ม	104	27.70
ไม่มีการรวมกลุ่ม	271	72.30
รวม	375	100.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ดังตารางที่ 4.9 ถึง ตารางที่ 4.14

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการศึกษาชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.30 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 2.70 การมีส่วนร่วมในการสำรวจประเภท/ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 16.50 การมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลแหล่งน้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.30 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 14.70 การมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลประเภท/ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 19.50 การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งน้ำเกิดปัญหา ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.80 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 10.90 การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.00 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 17.10 การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.60 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 8.30 และการมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.20 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 15.50 ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการศึกษาชุมชน

การศึกษาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ไม่ได้ร่วม	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน	10 (2.70 %)	39 (10.40%)	170 (45.30 %)	156 (41.60%)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจประเภท/ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำในหมู่บ้าน	62 (16.50 %)	84 (22.40%)	160 (42.70%)	69 (18.40%)
3. ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลแหล่งน้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น	55 (14.70 %)	80 (21.30%)	155 (41.30%)	85 (22.70%)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การศึกษาชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ไม่ได้ร่วม	น้อย	ปานกลาง	มาก
4. ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลประเภท/ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	73 (19.50 %)	109 (29.10%)	134 (35.70%)	59 (15.70%)
5. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งน้ำเกิดปัญหา	41 (10.90 %)	85 (22.70%)	183 (48.80%)	66 (17.60%)
6. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	64 (17.10 %)	93 (24.80%)	150 (40.00%)	68 (18.10%)
7. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำ	31 (8.30 %)	81 (21.60%)	160 (42.60%)	103 (27.50%)
8. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหา เพื่อไม่ให้ประเภท/ชนิด / ปริมาณของ สัตว์น้ำลดลง	58 (15.50 %)	110 (29.30%)	147 (39.20%)	60 (16.00%)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการวางแผนและโครงการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.60 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 8.00 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.20 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 10.40 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.10 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 17.60 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.90 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 17.30 การมีส่วนร่วมในการวางแผนรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 12.00 และการมีส่วนร่วมในการแบ่งงานและมอบหมายภารกิจ ก่อนการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.80 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 19.70 ดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากร
ธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการวางแผนและโครงการ

การวางแผนและโครงการ	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ไม่ได้ร่วม	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ	30 (8.00 %)	64 (17.10 %)	171 (45.60 %)	110 (29.30 %)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	39 (10.40 %)	94 (25.10 %)	162 (43.20 %)	80 (21.30 %)
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ	66 (17.60 %)	104 (27.70 %)	139 (37.10 %)	66 (17.60 %)
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	65 (17.30 %)	98 (26.20 %)	131 (34.90 %)	81 (21.60 %)
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	45 (12.00 %)	78 (20.80 %)	164 (43.70 %)	88 (23.50 %)
6. ท่านมีส่วนร่วมในการแบ่งงานและมอบหมายภารกิจ ก่อนการดำเนินงาน	74 (19.70 %)	102 (27.20 %)	153 (40.80 %)	46 (12.30 %)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการดำเนินงาน พบว่า การมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 15.20 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 8.50 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 42.90 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 11.20 การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 43.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 13.60 การมีส่วนร่วมในการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 36.50 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 14.90 การมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 48.80 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 9.60 การมีส่วนร่วมในการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.00 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 16.80 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ ในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนใหญ่อยู่ระดับน้อย คิดเป็นร้อยละ 33.90 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 27.20 และการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 35.70 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 17.10 ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการดำเนินงาน

การดำเนินงาน	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ไม่ได้ร่วม	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	57 (15.20 %)	96 (25.60 %)	149 (39.70%)	73 (19.50 %)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ	32 (8.50 %)	79 (21.10 %)	175 (46.70%)	89 (23.70 %)
3. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	42 (11.20 %)	91 (24.30 %)	161 (42.90%)	81 (21.60 %)
4. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ	51 (13.60 %)	107 (28.50 %)	164 (43.70%)	53 (14.10 %)
5. ท่านมีส่วนร่วมในการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	56 (14.90 %)	87 (23.30 %)	137 (36.50%)	95 (25.30 %)
6. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	36 (9.60 %)	73 (19.50 %)	183 (48.80%)	83 (22.10 %)
7. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	63 (16.80 %)	100 (26.70 %)	150 (40.00%)	62 (16.50 %)
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน หรือ วัสดุอุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	102 (27.20 %)	127 (33.90 %)	117 (31.20%)	29 (7.70 %)
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน	64 (17.10 %)	122 (32.50 %)	134 (35.70%)	55 (14.70 %)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และติดตามผลการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 39.20 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 18.70 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.60 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 20.30 การมีส่วนร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 37.60 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 18.10 และการมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานครั้งต่อไป ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.10 ไม่ได้ร่วม คิดเป็นร้อยละ 18.70 ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านการประเมินผล

การประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม			
	ไม่ได้ร่วม	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และติดตามผลการดำเนินงาน	70 (18.70 %)	98 (26.10 %)	147 (39.20%)	60 (16.00 %)
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน	76 (20.30 %)	112 (29.90 %)	141 (37.60%)	46 (12.30 %)
3. ท่านมีส่วนร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน	68 (18.10 %)	112 (29.90 %)	141 (37.60%)	54 (14.40 %)
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานครั้งต่อไป	70 (18.70 %)	94 (25.10 %)	143 (38.10%)	68 (18.10 %)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ราชดำเนิน (ภาพรวม) พบว่า ด้านการศึกษาชุมชนส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.50 ด้านการวางแผนและโครงการ ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.30 ด้านการดำเนินงาน ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 47.70 และด้านการประเมินผล ส่วนใหญ่อยู่ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 40.80 ดังตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ รายด้าน (ภาพรวม)

การมีส่วนร่วมรายด้าน	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการศึกษาชุมชน		
- ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	73	19.50
- ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	178	47.50
- ระดับการมีส่วนร่วมมาก	124	33.00
รวม	375	100.00
ด้านการวางแผนและโครงการ		
- ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	90	24.00
- ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	170	45.30
- ระดับการมีส่วนร่วมมาก	115	30.70
รวม	375	100.00
ด้านการดำเนินงาน		
- ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	87	23.20
- ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	179	47.70
- ระดับการมีส่วนร่วมมาก	109	29.10
รวม	375	100.00
ด้านการประเมินผล		
- ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	138	36.80
- ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	153	40.80
- ระดับการมีส่วนร่วมมาก	84	22.40
รวม	375	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ภาพรวม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.90 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.10 และการมีส่วนร่วมในระดับน้อย มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.00 ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 จำนวนและร้อยละ ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	จำนวน	ร้อยละ
การมีส่วนร่วมในระดับน้อย	75	20.00
การมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง	172	45.90
การมีส่วนร่วมในระดับมาก	128	34.10
รวม	375	100.00

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน สมาชิกในครอบครัว การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ดังตารางที่ 4.15 ถึงตารางที่ 4.19

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
ไม่สนับสนุน	69 (18.40%)	137 (36.50%)	79 (21.00%)	285 (75.90%)	26.096	0.000
สนับสนุน	6 (1.60%)	35 (9.40%)	49 (13.10%)	90 (24.10%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า การสนับสนุนจากผู้นำชุมชนมี

ความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
ไม่สนับสนุน	64 (17.10%)	128 (34.20%)	80 (21.30%)	272 (72.60%)	12.943	0.002
สนับสนุน	11 (2.90%)	44 (11.70%)	48 (12.80%)	103 (27.40%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
สนับสนุนน้อย	51 (13.60%)	39 (10.40%)	7 (1.90%)	97 (25.90%)	138.244	0.000
สนับสนุนปานกลาง	19 (5.10%)	110 (29.30%)	59 (15.70%)	188 (50.10%)		
สนับสนุนมาก	5 (1.30%)	23 (6.20%)	62 (16.50%)	90 (24.00%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00)		

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลหนังสือราชการ หอกระจายข่าว ผู้นำชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน และอินเทอร์เน็ต ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
หนังสือพิมพ์						
	ไม่ได้รับ	59 (15.70%)	128 (34.20%)	108 (28.80%)	295 (78.70%)	4.335 0.114
	ได้รับ	16 (4.30%)	44 (11.70%)	20 (5.30%)	80 (21.30%)	
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		
หนังสือราชการ						
	ไม่ได้รับ	63 (16.80%)	119 (31.80%)	86 (22.90%)	268 (71.50%)	7.366 0.025
	ได้รับ	12 (3.20%)	53 (14.10%)	42 (11.20%)	107 (28.50%)	
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		
โทรทัศน์						
	ไม่ได้รับ	26 (6.90%)	64 (17.10%)	57 (15.20%)	147 (39.20%)	2.459 0.025
	ได้รับ	49 (13.10%)	108 (28.80%)	71 (18.90%)	228 (60.80%)	

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		
วิทยุ						
ไม่ได้รับ	58 (15.50%)	141 (37.60%)	113 (30.10%)	312 (83.20%)	4.395	0.111
ได้รับ	17 (4.50%)	31 (8.30%)	15 (4.00%)	63 (16.80%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		
หอกระจายข่าว						
ไม่ได้รับ	63 (16.80%)	132 (35.20%)	74 (19.70%)	269 (71.70%)	19.929	0.000
ได้รับ	12 (3.20%)	40 (10.70%)	54 (14.40%)	106 (28.30%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		
ผู้นำชุมชน						
ไม่ได้รับ	38 (10.10%)	84 (22.40%)	41 (10.90%)	163 (43.40%)	10.413	0.005
ได้รับ	37 (9.90%)	88 (23.50%)	87 (23.20%)	212 (56.60%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		
ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน						
ไม่ได้รับ	65 (17.30%)	144 (38.40%)	107 (28.50%)	316 (84.20%)	0.408	0.815
ได้รับ	10	28	21	59		

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
	(2.70%)	(7.50%)	(5.60%)	(15.80%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)	รวม	75 (20.00%)
อินเทอร์เน็ต ไม่ได้รับ	58 (15.50%)	142 (37.90%)	110 (29.30%)	310 (82.70%)	2.446	0.294
ได้รับ	17 (4.50%)	30 (8.00%)	18 (4.80%)	63 (17.30%)		
รวม	75 (20.00%)	172 (45.90%)	128 (34.10%)	375 (100.00%)		

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ พบว่า การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 ความสัมพันธ์ระหว่างการรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

การรวมกลุ่ม	การมีส่วนร่วม			รวม	χ^2	P
	น้อย	ปานกลาง	มาก			
ไม่มีการรวมกลุ่ม	72 (19.20)	134 (35.80)	65 (17.30)	271 (72.30)	53.291	0.000
มีการรวมกลุ่ม	3 (0.80)	38 (10.10)	63 (16.80)	104 (27.70)		
รวม	75 (20.00)	172 (45.90)	128 (34.10)	375 (100.00)		

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

4.1 ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ประเด็นคำถาม สาเหตุสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำไม่มากมีอะไรบ้าง

“เรื่องการดูแลรักษาสัตว์น้ำ ถ้ามีการประกาศชาวบ้านเขาก็ให้ความร่วมมือคืออยู่ แต่สำคัญอยู่ตรงที่มีชาวบ้านอื่นแอบมาขโมยจับไป จับไปไม่ใช่จับแค่พอกิน แต่จับแบบไม่ให้เหลือเลย สำหรับแหล่งน้ำเดียวนี้ขนาดของแหล่งน้ำก็มีขนาดเล็กลง ๆ ทุกปี เพราะว่าชาวบ้านขยายพื้นที่ทำการเกษตร ถึงหน้าแล้งไม่มีน้ำปลาก็ตาย หน้าฝนมาน้ำก็มาเร็วไปเร็ว การทำการเกษตรของชาวบ้านก็คิดอยู่แต่ว่า ทำอย่างไรถึงจะให้ได้ผลผลิตมาก เพื่อที่จะขายให้ได้เงินมาก ไม่รู้ ไม่เข้าใจหรือว่าการได้ผลผลิตมากจะต้องสูญเสียสัตว์น้ำอะไรบ้าง” (นายไพฑูรย์ ภูวิเศษ สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2560)

“พูดถึงสัตว์น้ำทุกวันนี้ มันก็มีแต่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนเมื่อก่อน เพราะที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำถูกเปลี่ยนสภาพไปเป็นพื้นที่การเกษตร แหล่งน้ำที่เหลืออยู่ทุกวันนี้ น้ำก็ไม่พอที่จะให้ปลู ปลาขยายพันธุ์ได้ เพราะถึงหน้าแล้งน้ำก็แห้งขอด หรือถูกสูบไปใช้ในการเกษตรหมด กุ้ง หอย ปู ปลา ก็เลยไม่เหลือ ชาวบ้านที่ขยายพื้นที่การเกษตรเขาไม่รู้หรอก ว่าต่อไปในอนาคตจะมีผลกระทบอะไรเกิดขึ้น ถ้าพูดถึงความร่วมมือชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือดี เพียงแต่ว่าชาวบ้านเขาไม่รู้เท่านั้น” (นายสมจิตร ปัสสาวัด สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2560)

“ชาวบ้านไม่ได้คำนึงถึงสัตว์น้ำหรือทุกวันนี้ เพราะอาศัยซื้อหาได้จากตลาด ซื้อปลาเลี้ยง ซื้อปลาบริโภคมากินได้ ปลา กบ เขียด ที่มีอยู่ในห้วยหนอง คลองบึง นั้น มันแทบไม่เหลือแล้ว เพราะอะไร เพราะหนึ่งโดนสารเคมี สองแหล่งน้ำที่มีอยู่เหลือน้อยลง ซึ่งมาจากการขยายพื้นที่การเกษตร หน้าแล้งมาน้ำไม่มีปลาก็หมด ก็ลองคิดดูมันเกิดจากอะไร เกิดจากการส่งเสริมให้มุ่งเพิ่มรายได้รีเปล่า พอพูดถึงเรื่องเงิน แน่นนอนชาวบ้านย่อมสนใจ เพราะต้องใช้ในการดำรงชีพ ประกอบกับภาระหนี้สินที่จะต้องชำระอีก การที่ชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ เป็นเพราะว่าชาวบ้านขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง อีกประการหนึ่งก็คือ จิตสำนึกที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติยังมีน้อย จึงส่งผลให้ทรัพยากรที่มีอยู่ตามธรรมชาติลดน้อยลง” (นายคนสันต์ อินดีคำ สัมภาษณ์ 8 กรกฎาคม 2560)

“ปลาที่มีอยู่ตามธรรมชาติทุกวันนี้มันเริ่มจะลดน้อยถอยลงแทบจะไม่มีอยู่แล้ว ที่มีอยู่ก็น่าจะเป็นหมัน ที่บอกว่าเป็นหมันเพราะเคยได้รับรู้ข้อมูลมาว่า ปลาที่โดนไฟช็อตจะเป็นหมัน แสดงว่าคนจับปลาตั้งใจจะจับจนแทบไม่ให้เหลือเลย การประกาศ ประชาสัมพันธ์เรื่องห้ามซื้อตปลาก็ได้ประกาศเสียงตามสายมาโดยตลอด แต่ก็ยังมีคนเห็นแก่ตัวมาขโมยซื้อตปลา แล้วทุกวันนี้แหล่งน้ำที่มีอยู่ก็เหลือน้อย เหลือน้อยเพราะการขยายพื้นที่เกษตร เพื่อให้ผลได้ผลิตมาก ๆ น้ำเหลือน้อยเพราะโดนสูบขึ้นมาใช้ในการเกษตร สัตว์น้ำที่มีอยู่ก็เลยเหลือน้อย เหลือน้อยเพราะโดนจับแบบเอจอนเกือบจะหมดเกลี้ยง เหลือน้อยเพราะน้ำแห้งขอด คิด ๆ ดูแล้วก็แสดงให้เห็นว่า หนึ่งหละชาวบ้านไม่เข้าใจว่าอะไรคืออะไร สองคือ..จะว่าขาดจิตสำนึกก็ว่าได้ เพราะการจับปลาแต่ละที่เอาแบบไม่ให้เหลือเลย” (นางสาวรวย พานทอง สัมภาษณ์ 12 กรกฎาคม 2560)

“จากพฤติกรรมการจับสัตว์น้ำของชาวบ้าน น่าจะเกิดจากความไม่รู้ ความไม่ตระหนัก เพราะจากที่เห็น จากที่ได้ข้อมูลมา จะเห็นว่า ชาวบ้านจะจับสัตว์น้ำโดยไม่คำนึงถึงวัยอันควร อย่างเช่น กรมประมงเอากุ้งก้ามกรามไปปล่อย แทนที่จะปล่อยให้โตถึงวัยอันควรจึงจับไปกิน แต่ก็จับไปตั้งแต่ยังเป็นกุ้งฝอยอยู่เลย” (นางศศิวิมล เปาลิวัฒน์ สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2560)

“สัตว์น้ำพวกปลา กุ้ง กบ เขียด สำหรับหมู่บ้านนี้ยังมีอยู่ ปัญหาคือมีคนจากหมู่บ้านอื่นมาขโมยจับปลา จับกุ้งของหมู่บ้านนี้ เคยพาคณะกรรมการไปชุมจับ จากการสอบถามคนที่มาขโมย เขาบอกว่าที่หมู่บ้านเขาห้ามจับสัตว์น้ำในช่วงนี้ คือเป็นช่วงที่ปลาจะวางไข่ แสดงว่า คนที่มาขโมยขาดจิตสำนึกในการที่จะช่วยคนอื่น ๆ อนุรักษ์สัตว์น้ำ เห็นแก่ประโยชน์ของตัวเอง ถ้ามีคนแบบนี้มาก ๆ กุ้ง หอย ปู ปลา ที่มีอยู่ตามธรรมชาติก็จะไม่เหลือถึงลูกหลาน” (นางสาวยุพิน ทองสี สัมภาษณ์ 21 กรกฎาคม 2560)

“ในเรื่องการมีส่วนร่วมของชาวบ้านเฉพาะหมู่บ้านนี้ไม่ค่อยจะมีปัญหา ชาวบ้านให้ความร่วมมือค่อนข้างดี ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า ชาวบ้านเขาได้ประโยชน์จากการร่วมมือกัน โดยผมจะเริ่มลงมือทำให้ชาวบ้านได้เห็นก่อน แต่ก็มีอีกหลายหมู่บ้านที่ชาวบ้านไม่ค่อยสนใจ แต่พอจะได้ประโยชน์จากส่วนรวมก็พยายามที่จะเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับผลประโยชน์ ทำให้มองว่าชาวบ้านเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนรีเปลา เคยแจ้งประสานไปยังผู้นำหมู่บ้าน/ผู้ใหญ่บ้านเพื่อขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้มาร่วมกันทำกิจกรรมสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์หรืออะไรก็แล้วแต่ ก็มีมาร่วมเหมือนกันแต่ก็เป็นส่วนน้อย ผมมองว่าชาวบ้านอาจจะไม่เข้าใจหรือผู้นำไม่ชี้แจงทำความเข้าใจกับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรหรือกิจกรรมสาธารณะ เลยทำให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมน้อย” (นายพัฒน์ พิลานูตร สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2560)

“การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะสัตว์น้ำ จำพวกกุ้ง หอย ปู ปลา ณ ปัจจุบันนี้ค่อนข้างจะยาก เนื่องจากการขยายตัวของประชากร การขยาย

พื้นที่ทำกิน รวมทั้งมีการขยายตัวทางอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้แหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเงิน และจำนวนแหล่งน้ำก็ลดลง เพราะความต้องการใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก รวมทั้งทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งหากมองในอีกมุมมองหนึ่งก็อาจเป็นเพราะความไม่รู้ ความที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนก็เป็นได้” (นายสรสาสน์ สีเพ็ง สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2560)

“การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ชาวบ้านมองว่าเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่จะทำการอนุรักษ์ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ มุ่งทำการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิต โดยคิดว่าทำอย่างไรเมื่อผลิตแล้วจะขายได้ และขายได้เงินมาก ๆ ก็ต้องขยายพื้นที่ทำการเกษตร เมื่อพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น แหล่งน้ำที่เคยมีอยู่ก็ค่อย ๆ ลดลง แหล่งน้ำใหญ่ ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ชาวบ้านก็สูบน้ำขึ้นมาเพื่อใช้ในการเกษตร ทำให้น้ำมีไม่เพียงพอถึงหน้าแล้งน้ำก็แห้งขอด สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ก็ลดน้อยลงไป ซึ่งที่ชาวบ้านทำอาจทำโดยไม่รู้ถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น มุ่งเพิ่มผลผลิตเพียงอย่างเดียวเพื่อให้ได้เงิน แล้วใช้เงินไปซื้อกุ้ง หอย ปู ปลา มาบริโภค ...ชาวบ้านอาจจะไม่เข้าใจถึงระบบนิเวศน์ มองข้ามความสำคัญของสัตว์น้ำ อาจจะหมายความว่ารวมถึงการขาดจิตสำนึกก็ได้” (อาจารย์ ดร. โคมธราดล อนันตสาน สัมภาษณ์ 18 สิงหาคม 2560)

“เรื่องการอนุรักษ์สัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ผมมองว่าชาวบ้านเขาอาจจะเห็นเป็นเรื่องไกลตัว เพราะสามารถซื้อหาได้ตามท้องตลาด เลยไม่ค่อยสนใจและมองไม่เห็นความสำคัญที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์เอาไว้ คิดว่าเรื่องการอนุรักษ์สัตว์น้ำเป็นเรื่องของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ที่ชาวบ้านเข้าใจ เช่นนั้นอาจเกิดจากความไม่รู้ของชาวบ้านเอง ขาดการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์น้ำ รวมถึงยังไม่เคยได้รับประโยชน์จากการอนุรักษ์สัตว์น้ำ จึงเลยที่จะร่วมกันอนุรักษ์เอาไว้” (อาจารย์ ดร. สุวัฒน์ อินทรประไพ สัมภาษณ์ 22 สิงหาคม 2560)

“ชาวบ้านยังขาดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งอาจรวมไปถึงความมิจิตสำนึกด้วยก็อาจเป็นไปได้ ซึ่งตรงจุดนี้อาจมีผลมาจากการส่งเสริมที่ผ่านมาไปเน้นตรงที่การเพิ่มผลผลิตมากไป ขาดการให้ความรู้ ความเข้าใจที่เป็นองค์รวม ชาวบ้านเลยมองข้ามถึงผลกระทบที่จะตามมา เช่น การใช้สารเคมีจะทำให้สัตว์น้ำตายไป เป็นต้น” (นายศรี มีวันเนือง สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2560)

“เมื่อมองย้อนหลังไปในอดีตที่ผ่านมาจะพบว่า การส่งเสริมทางด้านการเกษตรของภาครัฐ มุ่งส่งเสริมการผลิตในเชิงพาณิชย์ เน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เพิ่มผลผลิตโดยการขยายพื้นที่และเร่งการเจริญเติบโตของพืชโดยอาศัยสารเคมี เอาเงินเป็นตัวตั้ง เมื่อขายผลผลิตได้เงินก็สามารถซื้อกุ้ง หอย ปู ปลา มาบริโภคได้ ชาวบ้านจึงมองข้ามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาที่ผ่านมาขาดการปลูกฝังแนวคิด ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับประชาชนได้เห็นถึงคุณค่า

ของทรัพยากรธรรมชาติ เลยทำให้ชาวบ้านมองไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ หรืออะไรก็แล้วแต่ที่เป็นของส่วนรวม” (อาจารย์ ดร.ณัฐวดี บุ่งจันทร์ สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2560)

“ทุกวันนี้เกษตรกรต่างคนต่างอยู่ ไม่ค่อยได้พึ่งพาอาศัยกันเหมือนในอดีต การทำงานส่วนรวมรวมตัวกันยาก พลังงานเป็นทีมมีน้อยมาก มุ่งประโยชน์ส่วนตนมากกว่า เลยทำให้ความมีจิตสาธารณะห่างหายไป จะสังเกตเห็นได้ว่า เวลาไปจับปลานั้นจะพยายามจับให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่สมัยก่อนจะจับได้แต่พอกิน นั่นสะท้อนให้เห็นถึงอะไร การดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดก็ไม่ใช่ เพราะจับไปกินกินกำลังที่ครอบครัวจะกินหมด แสดงให้เห็นว่า คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม” (อาจารย์ ดร.อภิไทย สอนทอง สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2560)

สรุปสาเหตุสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำไม่มาก

1. การขาดจิตสำนึกต่อส่วนรวม
2. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม
3. การขาดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ
4. ไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรสัตว์น้ำ
5. ไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม
6. การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
7. ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
8. ขาดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
9. แหล่งน้ำตามธรรมชาติลดลง และมีสภาพตื้นเขิน

ประเด็นคำถาม แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ควรทำอย่างไร/มีวิธีการอย่างไร

“แนวทางสิ่งแรกคือ ทำอย่างไรสัตว์น้ำจึงจะมีที่อยู่อาศัย ก็ต้องพัฒนาแหล่งน้ำก่อน ต่อมาก็ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอบรม ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน สนับสนุนพันธุ์ปลาเพื่อให้ชาวบ้านร่วมกันบริหารแล้วขยายพันธุ์ไปแหล่งน้ำอื่น ๆ ให้ชาวบ้านร่วมกันตั้งกฎ กติกาขึ้นมาเพื่อใช้เป็นข้อบังคับ นอกจากนั้นก็ต้องมีการประชาสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะทำให้ชาวบ้านได้เข้าใจเพิ่มมากขึ้น” (นายไพฑูรย์ ภูวิเศษ สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2560)

“แนวทางที่จะทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ ก็จะต้องชี้แจง อบรม ให้ความรู้ ให้ชาวบ้านได้เข้าใจ ได้เห็นประโยชน์ เมื่อชาวบ้านรู้ เข้าใจ และเห็นประโยชน์จากตรงนี้ เขาก็จะเกิดความคิด เกิดความหวงแหน ร่วมกันอนุรักษ์ ซึ่งจะทำให้มีสัตว์น้ำไว้กินตลอดไป ส่วนแหล่ง

น้ำก็จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำด้วย” (นายสมจิตร ปัสสาวัด สัมภาษณ์ 24 มิถุนายน 2560)

“หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่ชาวบ้าน อบรมแล้วต้องมีการประชาสัมพันธ์ในเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นต้องจัดให้มีเวทีสนทนาพูดคุยกัน นำปัญหาเข้าสู่เวทีเพื่อค้นหาสาเหตุ แล้วร่วมกันหาวิธีที่จะแก้ปัญหา หาแนวทางการแก้ปัญหา การจัดเวทีที่ต้องทำบ่อย ๆ เพื่อที่จะให้ชาวบ้านซึมซับ สุดท้ายจะเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของทรัพยากรสัตว์น้ำ” (นายคนสันต์ อินดีคำ สัมภาษณ์ 8 กรกฎาคม 2560)

“ควรจัดให้มีการฝึกอบรม เพื่อให้ชาวบ้านรู้คุณค่าของกุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ พออบรมให้ความรู้แล้ว ก็จะต้องให้ความรู้บ่อย ๆ หลาย ๆ ครั้ง เพื่อที่จะให้ชาวบ้านเกิดความคิดตามมาได้ คนที่จะมาให้ความรู้ควรเป็นหน่วยงานที่รู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นอย่างดี เพราะลำพังแต่จะให้ผู้นำบอกชาวบ้าน บางกลุ่มเขาก็ไม่สนใจ ประเด็นต่อมาคือ จะทำอย่างไรจึงจะสร้างหรือปลูกฝังจิตสำนึกให้คนได้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ใช่เฉพาะกุ้ง หอย ปู ปลา เท่านั้น ทรัพยากรอื่น ๆ ด้วย หลาย ๆ ส่วนต้องช่วยกัน ไม่ว่าจะเป็น วัด โรงเรียน หรือส่วนราชการ ถ้าคนขาดจิตสำนึกทรัพยากรธรรมชาติก็จะไม่เหลือถึงลูกหลาน” (นางสาวรวย พานทอง สัมภาษณ์ 12 กรกฎาคม 2560)

“การส่งเสริมให้มีการอนุรักษ์สัตว์น้ำในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์คงต้องมองไปที่แหล่งน้ำปิดมากกว่า เช่น แหล่งน้ำขนาดเล็กในหมู่บ้าน ชลประทาน เขื่อนฝาย แหล่งน้ำเปิดค่อนข้างจะทำได้ยากเพราะสภาพของน้ำมาเร็ว ไปเร็วมาก ประเด็นสำคัญคือ ต้องสร้างความเข้าใจ ฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำ มีการกำหนด กฎ กติกา ร่วมกัน การบริหารจัดการเน้นให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ ภาครัฐจะเสริมในส่วนที่ขาดหรือส่วนที่เกินความสามารถของชุมชน” (นางศศิวิมล เปาลิวัฒน์ สัมภาษณ์ 16 กรกฎาคม 2560)

“ทำอย่างไรถึงจะให้ชาวบ้านมีส่วนร่วม ก็ต้องประชุมชี้แจงบ่อย ๆ เพื่อให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญ ว่า หากเราปล่อยให้มีการจับสัตว์น้ำที่ไม่ถูกต้อง จับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี ต่อไปในวันข้างหน้า กุ้ง หอย ปู ปลา ก็จะไม่มี ต้องซื้อเขากิน คัดเลือกแกนนำหมู่บ้านแล้วเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้ มีการจัดตั้งคณะกรรมการอนุรักษ์ขึ้นมาเพื่อดูแล ตั้งกฎ กติกาขึ้นมากำกับ” (นางสาวยุพิน ทองสี สัมภาษณ์ 21 กรกฎาคม 2560)

“ผู้นำ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านได้รับรู้ ได้เข้าใจ ถ้ามีการประชุมชี้แจงบ่อย ๆ ชาวบ้านจะค่อย ๆ เริ่มเห็นความสำคัญ หรือถ้าผู้นำไม่เข้าใจก็อาจจะประสานขอความร่วมมือให้จากส่วนราชการให้มาร่วมประชุมชี้แจงด้วย หรือจะพาไปศึกษาดูหมู่บ้านที่เขาประสบผลสำเร็จด้วยก็จะเป็นการดี” (นายพัฒน์ พิลาบุตร สัมภาษณ์ 1 สิงหาคม 2560)

“ควรที่จะน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ โดยคิดอาวุธทางปัญญา ให้ความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนักในทรัพยากรธรรมชาติ มนุษย์ต้องอยู่กับธรรมชาติอย่างสมดุล ทุกภาคส่วนทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐ เอกชน และผู้นำชุมชน ต้องช่วยกันให้แนวคิดกับประชาชน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และให้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะสัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ซึ่งเป็นอาหารที่ประชาชนใช้บริโภคทุกวัน ว่ามีความสำคัญอย่างไร มีผลกระทบอย่างไรบ้างเมื่อสัตว์เหล่านั้นสูญพันธุ์ แม้แหล่งน้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติจะล้นไหลลง แต่แหล่งน้ำที่มนุษย์สร้างขึ้นยังคงพอมีอยู่บ้างในหมู่บ้าน เมื่อสร้างความตระหนักให้ประชาชนแล้ว ก็ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในแหล่งน้ำในหมู่บ้าน หรืออาจจะส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดรายจ่าย สิ่งเหล่านี้อาจจะเป็นการช่วยให้ประชาชนมีอาหารประเภทสัตว์น้ำไว้บริโภคในครัวเรือนได้ตลอดไป” (นายสรสาสน์ สีเพ็ง สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2560)

“ผู้นำในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญ ให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร ที่เกิดจากธรรมชาติเป็นทรัพยากรธรรมชาติ และที่สำคัญทำอย่างไรถึงจะปลูกจิตสำนึกให้ชาวบ้านได้ตระหนักถึงคุณค่าของสัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้” (อาจารย์ ดร. โคมธราดล อนันตสาน สัมภาษณ์ 18 สิงหาคม 2560)

“ผู้นำของตำบล หมู่บ้าน ต้องจัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของทรัพยากรสัตว์น้ำซึ่งนับวันจะน้อยลง ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาชี้แจงให้ชาวบ้านได้รู้ได้เข้าใจ ขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ช่วยกันดูแล มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นควรจัดให้มีเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากชาวบ้าน นำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อที่ชาวบ้านจะได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา และหาแนวทางแก้ไข ที่สำคัญที่จะทำให้คนมีความตระหนัก รู้สึกหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติได้ คือ การปลูกฝังจิตสำนึกให้รู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติของส่วนรวม” (อาจารย์ ดร. สุวัฒน์ อินทรประไพ สัมภาษณ์ 22 สิงหาคม 2560)

“ต้องประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงสภาพปัญหา จัดเวทีประชาคมเพื่อรับฟังความคิดเห็น และสะท้อนถึงปัญหา แล้วร่วมกันหาทางแก้ไข ต้องมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้ชาวบ้านตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรสัตว์น้ำและเกิดจิตสำนึก ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแลเรื่องนี้และภาครัฐดำเนินการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการ มีการกำหนด กฎระเบียบ กติการ่วมกัน” (นายศรี มีวันเนือง สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2560)

“จะต้องสร้างความเข้าใจ ให้องค์ความรู้กับประชาชน ให้รู้และเข้าใจถึงแก่นแท้ของ ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ รู้ถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นเมื่อเรามีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ รู้ถึงผลเสียที่จะเกิดขึ้นเมื่อทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย โดยเฉพาะภาครัฐ จะสร้างความ

เข้าใจ ให้องค์ความรู้กับประชาชนอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นการประชุมชี้แจง การฝึกอบรม การจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งน่าจะทำให้ประชาชนเข้าใจ ตระหนักในความสำคัญ และร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำให้มีย่อยอย่างยั่งยืน” (อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ บึงจันทร์ สัมภาษณ์ 11 กันยายน 2560)

“ผู้นำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำที่เป็นทางการ หรือผู้นำที่ชาวบ้านยอมรับ บุคคลเหล่านี้จะให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกได้ เช่น พระสงฆ์ สามารถทำได้โดยเทศน์โปรดทุก ๆ วันพระ ที่ชาวบ้านมาทำบุญ ผู้นำที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ควรมีการประชาสัมพันธ์ทั้งทางหอกระจายข่าว หรือประชุมชี้แจงให้ชาวบ้านได้รู้ถึงผลกระทบอย่างต่อเนื่อง ส่วนครู อาจารย์ก็ถ่ายทอดความรู้หรือสอดแทรกในบทเรียนให้นักเรียนได้รับรู้เรียนรู้ถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้น ควรมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อดูแลกิจกรรมเหล่านี้ ที่สำคัญคือ จิตสำนึก จะทำอย่างไรให้ชาวบ้านเกิดจิตสำนึกร่วมกันที่จะดูแลและหวงแหนเรื่องนี้” (อาจารย์ ดร.อภิไทย สอนทอง สัมภาษณ์ 22 กันยายน 2560)

สรุปแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์น้ำ

1. ปลุกฝังจิตสำนึกให้มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม
2. สร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรสัตว์น้ำ
3. ฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับทรัพยากรสัตว์น้ำ
4. สร้างความเข้าใจ ให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
5. สอดแทรกความรู้ในวาระการประชุม ในบทเรียน และในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา
6. ศึกษาดูงานหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
7. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่อง
8. สร้างแกนนำ จัดตั้งกรรมการ เพื่อรับผิดชอบดูแล
9. ชุมชนร่วมกันกำหนด กฎ กติกา
10. สนับสนุนให้มีเวทีเสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้
11. ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในครัวเรือน และแหล่งน้ำในหมู่บ้าน
12. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้
13. ปรับปรุง พัฒนาแหล่งน้ำ

4.2 ผลจากการสนทนากลุ่ม

ประเด็นสนทนากลุ่ม สาเหตุสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำไม่มากมีอะไรบ้าง

1. การขาดจิตสำนึก
2. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน
3. ไม่เห็นคุณค่าของทรัพยากรสัตว์น้ำ
4. ขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำ

ประเด็นสนทนากลุ่ม แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ควรทำอย่างไร/มีวิธีการอย่างไร

1. ปลูกฝังจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าและหวงแหนทรัพยากรสัตว์น้ำ
2. ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรสัตว์น้ำ
3. ตั้งคณะกรรมการ กำหนดกฎ กติกา และบังคับใช้อย่างเข้มงวด
4. พัฒนาแหล่งน้ำ ให้มีน้ำตลอดปี เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

4.3 สรุปแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ปลูกจิตสำนึก สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวม ให้เกิดความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
2. ฝึกอบรมให้องค์ความรู้ สร้างความเข้าใจ ศึกษาดูงานหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
3. รณรงค์ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขอความร่วมมือจากประชาชน ประสานสถานศึกษา ในการให้ความรู้แก่เยาวชนโดยการสอดแทรกความรู้ในบทเรียน ขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ให้สอดแทรกในธรรมะในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา เพื่อให้เกิดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
4. สร้างแกนนำ และจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชน เพื่อดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
5. ให้ชุมชนกำหนด กฎ กติการ่วมกัน เพื่อดูแลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ การบริหารจัดการเน้นให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ ภาครัฐเสริมในส่วนที่ขาดหรือเกินความสามารถของชุมชน
6. น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

7. ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในครัวเรือน และแหล่งน้ำในหมู่บ้าน
8. จัดให้มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
9. ปรับปรุง พัฒนา แหล่งน้ำ ให้มีน้ำตลอดปี เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ และสภาพปัญหาและแนวการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ในเขตพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 3,736 คน กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง จำนวน 375 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ประเด็นการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และการทดสอบค่าไค-สแควร์ (Chi-square test)

5.1 สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ผู้วิจัยได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 70.40 อายุเฉลี่ย 47.08 ปี ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเฉลี่ย 35.90 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 35.70 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. คิดเป็นร้อยละ 30.70 ส่วนระดับการศึกษาที่จบน้อยที่สุดคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 7.70

5.1.2 สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 45.90 รองลงมาคือการมีส่วนร่วมในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 34.10 และการมีส่วนร่วมในระดับน้อย มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.00 เมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการศึกษาชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.00 รองลงมาคือ ด้านการวางแผนและโครงการ คิดเป็นร้อยละ 30.70 ด้านการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 29.10 และด้านการประเมินผล คิดเป็นร้อยละ 22.40 ตามลำดับ

5.1.3 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ส่วนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ คือ หนังสือราชการ หอกระจายข่าว และผู้นำชุมชน แต่แหล่งข้อมูลข่าวสารจาก หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน และอินเทอร์เน็ต ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.1.4 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำไม่มากเนื่องจาก ประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง ไม่เห็นคุณค่าและขาดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ นอกจากนั้น แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำก็มีปริมาณ/ขนาดลดลง มีสภาพตื้นเขิน เนื่องจากการขยายพื้นที่และการใช้น้ำเพื่อการเกษตร และที่สำคัญคือการขาดจิตสำนึก แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ สรุปได้ดังนี้

5.1.4.1 ปลุกจิตสำนึก สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวมให้เกิดความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.1.4.2 ฝึกอบรมให้องค์ความรู้ สร้างความเข้าใจ ศึกษาดูงานหมู่บ้านที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.1.4.3 รณรงค์ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขอความร่วมมือจากประชาชน ประสานสถานศึกษาในการให้ความรู้แก่เยาวชนโดยการสอดแทรกความรู้ในบทเรียน ขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ให้สอดแทรกในธรรมะในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา เพื่อให้เกิดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.1.4.4 สร้างแกนนำ และจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชน เพื่อดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.1.4.5 ให้ชุมชนกำหนด กฎ กติการ่วมกัน เพื่อดูแลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ การบริหารจัดการเน้นให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ ภาครัฐเสริมในส่วนที่ขาดหรือเกินความสามารถของชุมชน

5.1.4.6 น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

5.1.4.7 ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในครัวเรือน และแหล่งน้ำในหมู่บ้าน

5.1.4.8 จัดให้มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.1.4.9 ปรับปรุง พัฒนา แหล่งน้ำ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 สภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากผลการวิจัย พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นไปตามหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมที่ว่า การมีส่วนร่วมจะยังมีเพิ่มขึ้นเมื่อมีการสื่อสาร 2 ทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมได้รับรู้ข้อมูลอย่างถูกต้องและสมบูรณ์ หากผู้มีส่วนได้-เสียได้รับข้อมูลไม่ถูกต้องและครบถ้วนหรือสื่อสารได้ไม่ดีพอ ก็จะไม่เข้าใจได้ดีพอว่าโครงการจะทำให้เกิดผลดี ผลเสียอย่างไร อาจนำไปสู่การไม่ยอมรับโครงการได้ (โกวิทย์ พวงงาม 2553 : 349) และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การได้รับข้อมูลที่ชัดเจนถูกต้อง การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก เช่น การพัฒนาความคิด การให้ความรู้ การได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลที่เกิดขึ้นจากการทำหรือไม่ทำกิจกรรม (พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ 2547) รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำไม่มากนัก เนื่องจากขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา ไร่รุ่งเรือง (2550 : 79-80) ที่ศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดราชบุรี พบว่า ระดับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการใช้ประโยชน์ ด้านการควบคุมดูแลด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณภา ศรีพุทธสมบูรณ์ (2552 : 78-84) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ กรณีศึกษาโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้าน จังหวัดลพบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้านอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับอำนาจ จินขาวำ (2553 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมงพื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชาวประมงพื้นบ้านในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และงานวิจัยของพรชัย บุญเรือง (2555 : 58-59) ศึกษาถึงการมีส่วน

ร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

5.2.2 การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จากผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำไม่สามารถแก้ไขได้โดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเพียงหน่วยงานเดียว ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย แต่ถ้าประชาชนยังไม่เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องสร้างความเข้าใจ ให้ความรู้ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นความสำคัญ เกิดความตระหนัก และเห็นคุณค่า ซึ่งสอดคล้องกับ พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ (2547) ที่ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การได้รับการสนับสนุนจากภายนอก และสอดคล้องกับ ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (William W. Reeder 1974 : 49-60, อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม 2553 : 206-208) ที่ว่า บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพ สิริบรรสพ (2543 : บทคัดย่อ) เรื่อง การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยชุมชนบ้านหาดผาชน ตำบลสงเมือง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ การได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยราชการทั้งด้านกำลังใจ เศรษฐกิจ วิชาการและเทคโนโลยีจากสถาบันการศึกษา สอดคล้องกับภควา มุสิกะวัน (2546 : 120-121) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดเลย พบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน คือ การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภณิดา ทองคำ (2553 : 77) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านหนองกวาง ตำบลนาข่าง อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน คือ การส่งเสริมของภาครัฐ และงานวิจัยของสุนทรวิทย์ เสนาควงศ์ (2555 : บทคัดย่อ) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดเก่าอ่างศิลา 133 ปี ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

5.2.3 การสนับสนุนจากผู้นำชุมชน จากผลการวิจัย พบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ผู้นำชุมชนถือได้ว่ามีความสำคัญในการส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมใด ๆ ประสบผลสำเร็จ เพราะผู้นำชุมชนนอกจากจะมีความใกล้ชิด

ทั้งในลักษณะของเพื่อนบ้านและเครือญาติแล้ว ยังเป็นผู้ที่บารมีที่ประชาชนให้ความศรัทธา เชื่อถือ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ถ้าผู้นำชุมชนให้การสนับสนุนแล้วจะส่งผลให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการมี ส่วนร่วมของประชาชน คือ ผู้นำชุมชน (พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ 2547) และทฤษฎีการตัดสินใจ และการกระทำทางสังคม (William W. Reeder 1974 : 49-60, อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม 2553 : 206-208) ที่ว่า บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนซึ่งเป็นแรงกระตุ้น ให้คนกระทำการหนึ่งสิ่งใด นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภควา มุสิกะวัน (2546 : 120-121) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนา ชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดเลย พบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับสภาพการปฏิบัติงานของ กรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน คือ การสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่น

5.2.4 การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว จากผลการวิจัย พบว่า มีความ สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ทั้งนี้ เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สะท้อนภาพการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันใน สังคมได้ดีที่สุด สมาชิกในครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันโดยสมบูรณ์และสมดุล ครอบครัวจึงจะเกิดความสุข การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์น้ำได้ในระดับหนึ่งนั้น เนื่องจากบุคคลหรือสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ใกล้ชิดและมีความ สำคัญที่สุดในการดำเนินชีวิตให้การสนับสนุน เป็นที่ปรึกษา เป็นกำลังใจ รวมทั้งให้การ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปนัดดา ภูเจริญศิลป์ (2541: บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของกรรมการชุมชนในการจัดการ สิ่งแวดล้อมเมือง ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มี ความสัมพันธ์ต่อบทบาทในการจัดการสิ่งแวดล้อม คือ การสนับสนุนจากครอบครัว และงานวิจัย ของ ภควา มุสิกะวัน (2546 : 120-121) ทำการวิจัยเกี่ยวกับ สภาพการปฏิบัติงานของกรรมการ พัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดเลย พบว่า องค์ประกอบที่มี ความสัมพันธ์กับสภาพการปฏิบัติงานของกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน คือ การ สนับสนุนจากครอบครัว รวมทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (Reeder 1974 : 49-60, อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม 2553 : 206-208) ที่ว่า บุคคลตัดสินใจเลือก กระทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำการหนึ่งสิ่งใด

5.2.5 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร จากผลการวิจัย พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูล ข่าวสารหนังสือราชการ หอกระจายข่าว ผู้นำชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ทั้งนี้เนื่องจากยุคนี้เป็นยุคของข้อมูลข่าวสารผู้

ที่มีข้อมูลข่าวสารมากย่อมได้เปรียบ ข้อมูลข่าวสารจะทำให้เกิดความรู้ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล การได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่าง ๆ ส่วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อบุคคลในการยกระดับความรู้ ความเข้าใจในการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (William W. Reeder 1974 : 49-60, อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม 2553 : 206-208) ที่ว่า บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัยสนับสนุนซึ่งเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด และปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือการได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากการทำหรือไม่ทำกิจกรรมที่น่าเสนอ (พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ 2547) รวมทั้งสอดคล้องกับชันชัย ชัยวงษ์ (2553 : 94-95) ที่ทำการศึกษารื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืน กรณีศึกษาป่าผลิตดงสีทวน บ้านนาเชือกและบ้านนาห้วยไร่ เมืองท่าปางทอง แขวงสะหวันเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืน งานวิจัยของอนิวัตต์ พ่วงทอง (2553 : 111-112) ที่วิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน คือ การได้รับข้อมูลข่าวสาร และงานวิจัยของ สหพงศ์ คลี่พันธ์ (2551 : บทคัดย่อ) เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักในอำเภอพนัสนิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า การรับรู้ข่าวสารการอนุรักษ์แม่น้ำต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ได้แก่ แหล่งข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน และอินเทอร์เน็ต ซึ่งแหล่งข้อมูลข่าวสารจากญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้านขาดความชัดเจน เป็นลักษณะข้อมูลปากต่อปาก จึงไม่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม สำหรับแหล่งข้อมูลข่าวสารจาก หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และอินเทอร์เน็ตนั้น จะเป็นการรับข้อมูลข่าวสารด้านความบันเทิง เหตุบ้านการเมืองมากกว่าสารคดีทางวิชาการ จึงไม่ส่งผลให้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

5.2.6 การรวมกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในการพัฒนาทุก ๆ ด้านจะก้าวหน้ามั่นคงได้ก็โดยที่มีองค์กรหรือกลุ่มของประชาชนเป็นฐานรองรับความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ การเปิดโอกาสช่องทางให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยการส่งเสริมให้รวมกลุ่มตามความสนใจ (โกวิทช์ พวงงาม 2553 : 202-203) นับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ สอดคล้องกับปาริชาติ

วลัยเสถียร และคณะ (2548 : 216-217) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาในส่วนที่เป็นปัจจัยด้านประชาชน คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ดังนั้น ความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ เพื่อให้สัตว์น้ำที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถใช้ประโยชน์ได้สืบเนื่องจนถึงชนรุ่นหลังก็โดยการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติ โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ทักษะในการมองปัญหาต่าง ๆ เป็นขบวนการทางภูมิปัญญาของชุมชนเอง การวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน การตัดสินใจในการดำเนินการโดยชุมชน เพื่อประโยชน์ของชุมชน โดยการพัฒนาจะต้องเป็น ไปในรูปแบบของการรวมกลุ่ม (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2529 : 95-101) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สหพงศ์ คลีพันธ์ (2551 : บทคัดย่อ) ที่วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักในอำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มที่แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และงานวิจัยของอนิวัตร พ่วงทอง (2553 : 111-112) ที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัจจัยที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน

5.2.7 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ประกอบด้วย การปลูกจิตสำนึก สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนร่วมให้เกิดความหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ฝึกอบรมให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ศึกษาดูงานหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จ เพื่อให้เห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ขอความร่วมมือจากประชาชน ประสานสถานศึกษาในการให้ความรู้แก่เยาวชนโดยการสอดแทรกความรู้ในบทเรียน ขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ให้สอดแทรกในธรรมะในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา เพื่อให้เกิดความตระหนักในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ สร้างแกนนำและจัดตั้งคณะกรรมการในชุมชน เพื่อดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ให้ชุมชนกำหนด กฎ กติการ่วมกัน การบริหารจัดการ เน้นให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ ภาครัฐเสริมในส่วนที่ขาดหรือเกินความสามารถของชุมชน น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในครัวเรือน และแหล่งน้ำในหมู่บ้าน จัดให้มีเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พิจารณาปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ปรับปรุง พัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ ซึ่งสอดคล้องกับนานาทัศนะของนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ มนัส สุวรรณ (2549 : 42-43) ที่ว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมให้สำเร็จ ประเด็นสำคัญอยู่ที่การจัดการมนุษย์ หากเราไม่สามารถจัดการมนุษย์ได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจิตสำนึก ความตระหนัก ความรู้สึกรับผิดชอบต่อสมบัติสาธารณะและส่วนรวม หรือความหวงแหนในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ไม่ประสบผลสำเร็จ ชวลิต วิทยานนท์ (2533 : 289) เสนอว่า ปัญหาการลดลงของปริมาณปลา ไม่สามารถแก้ไขได้โดยหน่วยงานหรือองค์กรใดเพียงองค์กรเดียว แต่ต้องร่วมมือกันทุกฝ่าย ตั้งแต่ประชาชนทั่วไปจนถึงหน่วยที่รับผิดชอบ สิ่งที่ต้องทำคือ การเผยแพร่และถ่ายทอดความคิดในการอนุรักษ์ให้ทราบถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ โดยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม เกรียงศักดิ์ เม่งอำพัน (2542, อ้างถึงใน วุฒิชัย ช้อนทอง 2547 : 9-10) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาการประมงไว้ว่า ต้องมีการปรับปรุง บูรณะแหล่งน้ำ แม่น้ำ ลำคลอง อ่างเก็บน้ำและเขื่อน จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ อนุรักษ์ ฝึกอบรม ป้อนกัน รวมทั้งการส่งเสริมอาชีพการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โกวิท พวงงาม (2553 : 202-203) ได้สรุปวิธีการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นเทคนิควิธีการที่จะส่งเสริมหรือสนับสนุน รวมทั้งการเปิดช่องทางโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วม การเปิดเวทีการรับฟังความคิดเห็นและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถือว่าเป็นเทคนิคและวิธีการมีส่วนร่วมที่มีความประสงค์เพื่อการรับฟังการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนการเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอต่าง ๆ รวมทั้งเป็นเวทีในการตัดสินใจ โดยมีเทคนิคและวิธีการ เช่น การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีสาธารณะ การประชุมเชิงปฏิบัติการ เป็นต้น สำหรับ ไพบุลย์ ภูริเวทย์ (2537 : 198-200) สมพร อิศวิลานนท์ และเรืองไช ไตรกฤษณะ (2537 : 23-24) ได้เสนอวิธีการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำไว้ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ การขอความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยกันจัดการสัตว์น้ำ เพราะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติจะให้ได้ผลต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลทุกฝ่าย เช่น การจัดส่งเจ้าหน้าที่ประมงออกไปแนะนำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การจัดให้มีหลักสูตรเพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในการบำรุงและจัดการสัตว์น้ำในสถาบันการศึกษาทุกระดับเพื่อเยาวชนจะได้เล็งเห็นความสำคัญของสัตว์น้ำมากยิ่งขึ้น การกำหนดกฎ ระเบียบของชุมชนเกี่ยวกับการดูแลและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำที่ชุมชนสามารถจัดการเองได้ การจัดตั้งองค์กรชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ การพัฒนาที่อยู่อาศัยซึ่งวิธีการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความสามารถในการรองรับของที่อยู่อาศัยของปลา และวิชัย เทียนน้อย (2542 : 188-192) ได้เสนอหลักการจัดการสัตว์น้ำไว้ โดยการส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำที่มีอยู่ตามธรรมชาติไม่เพียงพอสำหรับนำมาใช้ประโยชน์ ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากประชาชนทั่วไปเพื่อช่วยกันจัดการสัตว์น้ำ รักษาถิ่นที่อยู่ของสัตว์น้ำเอาไว้ ถิ่นที่อยู่จะเป็นแหล่งฟักไข่และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ เช่น การขุดลอกคู คลอง หนอง บึงและลำน้ำให้ลึก เพื่อจะให้มีความชุ่มชื้นตลอดทั้งปี การรักษาถิ่นที่อยู่ของสัตว์น้ำให้สมบูรณ์อยู่เสมอจะช่วยเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำตามธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ควรมีการกำหนดแนวทางการสร้างความตระหนัก ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

5.3.2.1 ควรให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดกฎ กติกา ร่วมกัน มีการจัดตั้งกรรมการเพื่อดูแลการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ การบริหารจัดการเน้นให้ชุมชนเป็นคนตัดสินใจ ภาครัฐเสริมในส่วนที่ขาดหรือเกินขีดความสามารถของชุมชน

5.3.2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ

5.3.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

บรรณานุกรม

- กรมการปกครอง. ข้อมูลสถิติจำนวนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน. [online]. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2558 แหล่งที่เข้าถึง : http://sta.dopa.go.th/Leader/leader_sta.php [17 สิงหาคม 2558]
- กรมการพัฒนาชุมชน. การวิจัยและพัฒนารูปแบบและวิธีการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน. กรุงเทพฯ : เอ ที เอ็น โปรดักชั่น, 2547.
- เกษม จันทรแก้ว. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.
- โกวิท พวงงาม. การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์, 2553.
- กันชัย ชัยวงษ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าผลิตแบบยั่งยืน กรณีศึกษาป่าผลิตงาช้าง บ้านนาเชือกและบ้านนาห้วยไร่ เมืองท่าปางทอง แขวงสะหวันเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- จักรพันธุ์ ปัญจะสุวรรณ. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินติ้ง เฮาส์, 2545.
- จิรวัดน์ พระสันต์. การพัฒนารูปแบบภารกิจมหาวิทยาลัยในการพัฒนาศิลปกรรม: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร. วิทยานิพนธ์การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2547.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. บ้านกับเมือง. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์, 2529.
- ชวลิต วิทยานนท์. “ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมต่อความอยู่รอดของสัตว์น้ำ” ใน : สิ่งแวดล้อม 33. เอกสารประกอบการสัมมนาการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ครั้งที่ 1 ; 20 – 21 มกราคม 2533 ; กรุงเทพฯ.
- เชาว์ อินโย. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัย. ขอนแก่น : เพ็ญพรินต์, 2542.
- ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ. การศึกษากับการพัฒนา. ขอนแก่น : ศิริภรณ์ ออฟเซต, 2546.
- ธีระพงษ์ สิทธิโคตร. แนวทางการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำสงคราม : กรณีศึกษาบทบาทขององค์กรภาครัฐและชุมชนท้องถิ่น อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร. ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550.

- นัฐวุฒิ วงศ์ประสิทธิ์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยทับทัน-ห้วยสำราญ จังหวัดสุรินทร์. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์, 2552.
- ปนัดดา ภูเจริญศิลป์. บทบาทของกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2541.
- ประเวศ วะสี. พุทธเกษตรกรรมกับสันติสุขของสังคมไทย. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2530.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, 2548.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2542.
- พรชัย บุญเรือง. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งงาม อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2555.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). เมืองไทยจะวิกฤต ถ้าคนไทยมีศรัทธาวิปริต. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม, 2537.
- พิเศษ เสนาวงษ์ และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ, 2547.
- ไพบุลย์ ภูริเวทย์. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยหลักชีววิทยา. กรุงเทพฯ : คุณพิมพ์อักษร, 2537.
- ภควา มุสิกะวัน. สภาพการปฏิบัติงานของกรมการพัฒนาศรีหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2546.
- ภณิดา ทองคำ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านหนองขวาง ตำบลนากลาง อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- มนัส สุวรรณ. การจัดการสิ่งแวดล้อม : หลักการและแนวคิด. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2549.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2550.

- ยิ่งยศ ทิโน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศึกษาเฉพาะกรณี
อุทยานแห่งชาติตากสินมหาราช จังหวัดตาก. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,
2551.
- ยุทธฉนัย สีดาหล้า และวิภาณุ คงจันทร์. รายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการโครงการสนับสนุน
กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับตำบล. ม.ป.ท.: สถาบันชุมชนท้องถิ่น
พัฒนา, 2542.
- ยุทธนา วงศ์โสภณ. การฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์วังปลาในแม่น้ำเลย : กรณีศึกษา
บ้านนาดินดำ ตำบลแก่งศรีภูมิ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย. วิทยาศาสตรมหา-
บัณฑิตสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, 2552.
- วรรณภา ศรีพุทธสมบูรณ์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรสัตว์น้ำ กรณีศึกษาโครงการฟื้นฟูสัตว์น้ำหน้าบ้าน จังหวัดลพบุรี. วิทยาศา-
สตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2552.
- วรานิตย์ สายทอง. การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำขององค์การบริหารส่วนตำบลแดงหม้อ อำเภอ
เชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2553.
- วิชัย เทียนน้อย. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา, 2542.
- วุฒิชัย ช้อนทอง. การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืนของเกษตรกรในพื้นที่เขื่อนแม่กวงอุดม
ธารา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริม
การเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. การพัฒนาศักยภาพการพึ่งตนเองในระดับหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎี-
บัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์. การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วิทยานิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- สถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ชนบทไทย. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2529
- สมพร อิศวิลานนท์ และเรืองใจ ไตกฤษณะ. เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : คณะ
เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.

สหพงศ์ คลี่พันธุ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์แม่น้ำป่าสักในอำเภอฟันสนิม
จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏจรัญเกษม, 2551.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีทางสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางใช้เบื้องต้น. กรุงเทพฯ :
เจ้าพระยาการพิมพ์, 2531.

สำนักงานประมงจังหวัดเพชรบูรณ์. บัญชีรายชื่อแหล่งน้ำ. [online]. สำนักงานประมงจังหวัด
เพชรบูรณ์. 2555. แหล่งที่เข้าถึง : <http://www.fpo-phetchabun.com/index.php> [17
สิงหาคม 2558]

สุจิตรา พิทยานรนนท์. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
(OTOP) ระดับ 5 ดาว : กรณีศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรปลูกผักปลอดสารพิษในเขต
ชนเมืองกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550.

สุชาดา ไร่รุ่งเรือง. การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล ในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อ
การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2550.

สุชาติ พิลาเดช. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการมีส่วนร่วมของชาวประมงในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
บริเวณอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 2552.

สุนทรวิทย์ เสนาควงศ์. การมีส่วนร่วมของประชาชนอ่างศิลา ตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัด
ชลบุรี ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนของตลาดอ่างศิลา 133 ปี. รัฐศาสตร-
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ มหาวิทยาลัยบูรพา,
2555.

สุภาพ สิริบรรสพ. การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยชุมชนบ้านหาดผาขน
จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับ
สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543.

สุลักษณ์ เสี่ยมลักษณ์, พ.ด.ท. วิธีชีวิตประมงพื้นบ้าน : กระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งพื้นที่อ่าวไทยตอนบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
วัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2553.

อकिन รพีพัฒน์. ปัญหาการพัฒนาชนบท บทเรียนจากกรณีศึกษากระทิง โครงการพัฒนาชนบทลุ่ม
น้ำแม่กลอง. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2531.

- อนิวัคดี พ่วงทอง, ว่าที่ร้อยตรี. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช. ปรินญาวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- อยู่ สุนทรชัย. รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การวิจัยเพื่อการพึ่งตนเอง : การพึ่งตนเอง
ทางเศรษฐกิจในชนบท. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2529.
- อรทัย ก๊กผล. คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : จริย
สนิทวงศ์การพิมพ์, 2552.
- อำนวย ทองป้อ. บทบาทของสมาชิกสภาและฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลในการ
จัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น. การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหา-
บัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.
- อานาจ จินขาวขำ. การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งของชาวประมง
พื้นบ้าน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(รัฐศาสตร์) สาขาวิชารัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2553.
- Cohen, J. M. and uphoff, N.T.. **Rural development Participation : Concept and Measures
for project design implementation and evaluation.** Rural Development Committee
center for International Studies, Cornell University, 1977.
- Jim, Sato. **Toward a New Generation of Resource Professionals Proceeding of a Regional
Seminar on Natural Resource and Environment in the Greater Mekong
Sub-region.** Chiangrai : Mae Fah Luang University, 2006.
- Midgley, J., Hall, A., Hardiman, M., & Narine, D. **Community Participation, Social
Development and the State.** New York : Oxford University Press, 1986.
- Richard, C. Stedman. "Resource Dependence and Community Well – Being in Rural Canada,"
Rural Sociology. 69, 2 (May, 2004) : 213-234.
- Shadid, W. et. al. **Participation of the poor in Development.** Leiden : University of Leiden,
1982.
- William W. Reeder. **Some Aspects of The Informal Social Participation of Farm Families in
New York State.** New York : Cornell University, 1974.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

.....

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
2. เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
3. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

โปรดให้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด เพราะข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อหมู่บ้านของท่าน คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านที่ตอบแบบสอบถามมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย

อาจารย์มณีรักษ์ กาญจนรางกูร

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ ที่ตรงกับความเป็นจริง และเติมข้อความในช่องว่างให้ครบถ้วนสมบูรณ์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง   2. อายุ.....ปี
3. ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้มาแล้ว.....ปี
4. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษาตอนต้น
☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	☐ ปวส. / อนุปริญญา
☐ ปริญญาตรี	☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

1. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ หรือไม่

- ☐ ไม่ได้รับ (ข้ามไปตอบข้อ 2)
- ☐ ได้รับ กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ☐ คำแนะนำปรึกษา เรื่อง
- 1.....
- 2.....
- ☐ การฝึกอบรม เรื่อง
- 1.....
- 2.....
- ☐ งบประมาณ เรื่อง
- 1.....
- 2.....

2. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำหรือไม่ (ผู้นำชุมชนเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ หรือผู้นำกลุ่มองค์กรต่าง ๆ)

- ☐ ไม่ได้รับ (ข้ามไปตอบข้อ 3)
- ☐ ได้รับ กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ คำแนะนำปรึกษา เรื่อง

1.....

2.....

☐ การฝึกอบรม เรื่อง

1.....

2.....

☐ งบประมาณ เรื่อง

1.....

2.....

3. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ท่านได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวของท่านในระดับใด

การสนับสนุน	ระดับการสนับสนุน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่สนับสนุน
1. การสนับสนุนเงินทุน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
2. การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
3. ให้คำปรึกษา ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
4. เปิดโอกาสและให้อิสระ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
5. ให้กำลังใจเมื่อท่านประสบปัญหา ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
6. ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว เพื่อให้ท่านสามารถดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำได้อย่างเต็มที่				

4. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ จากแหล่งข่าวใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ หนังสือพิมพ์

☐ หนังสือราชการ

☐ โทรทัศน์

☐ วิทยู

☐ หอกระจายข่าว

☐ ผู้นำชุมชน

☐ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน

☐ อินเทอร์เน็ต

5. ในหมู่บ้านของท่านมีการรวมกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ หรือไม่

☐ ไม่มี (ข้ามไปตอบส่วนที่ 3)

☐ มี

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำโปรดทำเครื่องหมาย✓ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รวม
ด้านการศึกษาชุมชน				
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน				
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจประเภท/ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำในหมู่บ้าน(เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด เต่า อึ่งอ่าง เป็นต้น)				
3. ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลแหล่งน้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (เช่น การตื้นเขิน การมีสารเคมีเจือปน การรुकล้าแหล่งน้ำ เป็นต้น)				
4. ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลประเภท/ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง				
5. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งน้ำเกิดปัญหา				
6. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง				
7. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำ				
8. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ประเภท/ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง				
ด้านการวางแผนและโครงการ				
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ				

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รวม
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ				
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำ				
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี				
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
6. ท่านมีส่วนร่วมในการแบ่งงานและมอบหมายภารกิจ ก่อนการดำเนินงาน				
ด้านการดำเนินงาน				
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
2. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ				
3. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ				
4. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ				
5. ท่านมีส่วนร่วมในการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี				
6. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				
7. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ				

การมีส่วนร่วม	ระดับการมีส่วนร่วม			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รวม
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน				
ด้านการประเมินผล				
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และติดตามผลการดำเนินงาน				
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน				
3. ท่านมีส่วนร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน				
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานครั้งต่อไป				

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. เปิดการสนทนากลุ่มกล่าวถึง เหตุแห่งการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ
2. สาเหตุสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำน้อย มีอะไรบ้าง
3. แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ควรทำอย่างไร/มีวิธีการอย่างไร

ประเด็นการสัมภาษณ์

1. แนะนำตัว
- 2.ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขออนุญาตสัมภาษณ์
3. ประเด็นการสัมภาษณ์

3.1 สาเหตุสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
สัตว์น้ำน้อย มีอะไรบ้าง

3.2 แนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ควรทำอย่างไร/มีวิธีการอย่างไร

ภาคผนวก ข

สรุปผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องและค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

สรุปผลการหาคำดัชนีความสอดคล้องของประเด็นคำถามกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ

ประเด็นคำถาม	ผลการพิจารณา			รวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม					
1. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำหรือไม่ ☐ ไม่ได้รับ ☐ ได้รับ กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนคือ.....	1	1	1	3	1
2. ในรอบปีที่ผ่านมา ท่านได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำหรือไม่ (เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ปราชญ์ชาวบ้าน พระสงฆ์ หรือผู้นำกลุ่มองค์กรต่าง ๆ) ☐ ไม่ได้รับ ☐ ได้รับ กิจกรรมที่ได้รับการสนับสนุนคือ.	1	1	1	3	1
3. ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ท่านได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัวของท่านในระดับใด					
3.1การสนับสนุนเงินทุนในการอนุรักษ์ทรัพยากร-ธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
3.2 การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
3.3 ให้คำปรึกษา ในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
3.4 เปิดโอกาสและให้อิสระ ในการอนุรักษ์ทรัพยากร-ธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
3.5 ให้กำลังใจเมื่อท่านประสบปัญหา ในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1

ประเด็นคำถาม	ผลการพิจารณา			รวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม (ต่อ)					
3.6 ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว เพื่อให้ท่านสามารถดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำได้อย่างเต็มที่	1	0	1	2	.667
4. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากร-ธรรมชาติสัตว์น้ำ จากแหล่งข่าวใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ) ☐ หนังสือพิมพ์ ☐ หนังสือราชการ ☐ โทรทัศน์ ☐ วิทยุ ☐ หอกระจายข่าว ☐ ผู้นำชุมชน ☐ ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน ☐ อินเทอร์เน็ต	1	1	1	3	1
5. ในหมู่บ้านของท่านมีการรวมกลุ่มการอนุรักษ์ทรัพยากร- ธรรมชาติสัตว์น้ำ หรือไม่ ☐ ไม่มี ☐ มี	1	1	0	2	.667
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ					
ด้านการศึกษาชุมชน					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน	1	1	1	3	1
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจประเภท / ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำในหมู่บ้าน	1	1	1	3	1
3.ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลแหล่งน้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (เช่น การตื้นเขิน การมีสารเคมีเจือปน การรุกรล้า เป็นต้น)	1	1	1	3	1
4.ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลประเภท / ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่ประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	1	1	1	3	1
5. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งน้ำเกิดปัญหา	1	1	1	3	1
6. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้ประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	1	1	1	3	1

ประเด็นคำถาม	ผลการพิจารณา			รวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม (ต่อ)					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำ	1	1	1	3	1
8. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ประเภท / ชนิด / ปริมาณสัตว์น้ำลดลง	1	1	1	3	1
ด้านการวางแผนและโครงการ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ	1	1	1	3	1
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	1	1	1	3	1
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
6. ท่านมีส่วนร่วมในการแบ่งงานและมอบหมายภารกิจ ก่อนการดำเนินงาน	1	1	1	3	1
ด้านการดำเนินงาน					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
2. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ	1	1	1	3	1
3. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
4. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1

ประเด็นคำถาม	ผลการพิจารณา			รวม	ค่า IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม (ต่อ)					
ด้านการดำเนินงาน (ต่อ)					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	1	1	1	3	1
6. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
7. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	1	1	1	3	1
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	1	1	1	3	1
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน	1	1	1	3	1
ด้านการประเมินผล					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และติดตามการดำเนินงาน	1	1	1	3	1
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน	1	1	1	3	1
3. ท่านมีส่วนร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน	1	1	1	3	1
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานครั้งต่อไป	1	1	1	3	1
สรุป	37	36	36	109	.982

สรุปค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

รายการ	ผลการทดลองใช้ เครื่องมือ	
	n	α
การสนับสนุนจากสมาชิกในครอบครัว		
1. การสนับสนุนเงินทุน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9626
2. การสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9605
3. ให้คำปรึกษา ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9606
4. เปิดโอกาสและให้อิสระ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9612
5. ให้กำลังใจเมื่อท่านประสบปัญหา ในการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9612
6. ช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ในครอบครัว เพื่อให้ท่านสามารถดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำได้อย่างเต็มที่	30	0.9603
การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ		
ด้านการศึกษาชุมชน		
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจแหล่งน้ำที่มีอยู่ในหมู่บ้าน	30	0.9608
2. ท่านมีส่วนร่วมในการสำรวจประเภท / ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำที่มีอยู่ในแหล่งน้ำในหมู่บ้าน (เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด เต่า อึ่งอ่าง เป็นต้น)	30	0.9591
3. ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลแหล่งน้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (เช่น การตื้นเขิน การมีสารเคมีเจือปน การรุกรานแหล่งน้ำ เป็นต้น)	30	0.9597
4. ท่านมีส่วนร่วมในการนำข้อมูลประเภท / ชนิด / ปริมาณ สัตว์น้ำมาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่ประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	30	0.9595
5. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้แหล่งน้ำเกิดปัญหา	30	0.9611
6. ท่านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุที่ทำให้ประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	30	0.9588
7. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับแหล่งน้ำ	30	0.9595
8. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ประเภท / ชนิด / ปริมาณของสัตว์น้ำลดลง	30	0.9591

รายการ	ผลการทดลองใช้ เครื่องมือ	
	n	α
ด้านการวางแผนและโครงการ		
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ	30	0.9606
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	30	0.9600
3. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ	30	0.9594
4. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี		
5. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9601
	30	0.9598
6. ท่านมีส่วนร่วมในการแบ่งงานและมอบหมายภารกิจ ก่อนการดำเนินงาน	30	0.9597
ด้านการดำเนินงาน		
1. ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมชี้แจงแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9597
2. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำ	30	0.9596
3. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ	30	0.9597
4. ท่านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อเพิ่มประเภท / ชนิด / ปริมาณ ของสัตว์น้ำ	30	0.9589
5. ท่านมีส่วนร่วมในการป้องกันการจับสัตว์น้ำอย่างผิดวิธี	30	0.9627
6. ท่านมีส่วนร่วมในการรณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9594
7. ท่านมีส่วนร่วมในการประสานขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	30	0.9605
8. ท่านมีส่วนร่วมในการสนับสนุนเงิน หรือวัสดุอุปกรณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ	30	0.9601
9. ท่านมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน	30	0.9606

รายการ	ผลการทดลองใช้ เครื่องมือ	
	n	α
ด้านการประเมินผล		
1. ท่านมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และติดตามผลการดำเนินงาน	30	0.9598
2. ท่านมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานทุกขั้นตอน	30	0.9596
3. ท่านมีส่วนร่วมรับทราบผลการดำเนินงาน	30	0.9592
4. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะการดำเนินงานครั้งต่อไป	30	0.9595
รวม	30	0.9612

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย และผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ   คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
2. ดร.บุญเลิศ วงศ์โพธิ์   เลขานุการสมาคมสิ่งแวดล้อมศึกษาแห่งประเทศไทย
3. นางสาวปรารถนา วีระกุล   อดีตผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
จังหวัดเพชรบูรณ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์

1. นายสรสาสน์ สีเพ็ง	พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์
2. นางศศิวิมล เปาลิวัฒน์	ประมงจังหวัดเพชรบูรณ์
3. นายศรี มีวันเนือง	หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์
4. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
5. อาจารย์ ดร.อภิไท ศรีทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
6. อาจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ บึงจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
7. อาจารย์ ดร.โคมธราดล อนันตสาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
8. นางสาวยุพิน ทองสี	กำนันตำบลนาजू อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
9. นายพัฒน์ พิลบุตร	กำนันตำบลหลักด่าน อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์
10. นายไพฑูรย์ ภูวิเศษ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 ตำบลตะกรุดไร อำเภอนนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
11. นายสมจิตร ปัสสาวัด	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 ตำบลท่าข้าม อำเภอนนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์
12. นายคมสันต์ อินดีคำ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ตำบลบ้านโกชน อำเภอนนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
13. นางสาววย พานทอง	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9 ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์

ภาคผนวก ง

หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ.....คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ที่.....วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๐
เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร. สุวัฒน์ อินทรประไพ

ด้วย อาจารย์มณีนีรักษ์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามเอกสารที่แนบมาพร้อมนี้ หากท่านกรุณาโปรดแจ้งการตอบรับการให้ผู้วิจัยทราบ และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๓๓

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ดร.บุญเลิศ วงษ์โพธิ์ เลขานุการสมาคมสิ่งแวดล้อมศึกษาแห่งประเทศไทย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบตอบรับ

จำนวน ๑ ฉบับ

๒. แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือฯ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย อาจารย์มณีนรีรักษ์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หากท่านกรุณาโปรดแจ้งการตอบรับการให้ผู้วิจัยทราบ และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๓๔

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวปรารถนา อีระกุล อดีตผู้อำนวยการส่วนสิ่งแวดล้อม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบตอบรับ

จำนวน ๑ ฉบับ

๒. แบบตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือฯ

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย อาจารย์มณีนรักษ์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุตามวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หากท่านกรุณาโปรดแจ้งการตอบรับการให้ผู้วิจัยทราบ และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๓๕

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประสานการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบสอบถาม

จำนวน ๑ ชุด

๒. ข้อมูลพื้นที่กลุ่มตัวอย่าง

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย อาจารย์มณีนีร์กษ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ซึ่งขณะนี้กำลังจะดำเนินการจัดเก็บข้อมูลในการวิจัย

เพื่อให้การจัดเก็บข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอำนวยความสะดวกและแจ้งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนประสานกลุ่มตัวอย่างในการจัดเก็บข้อมูลของผู้วิจัย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์น้ำต่อไป และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มูลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๓๖

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ประสานการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน พัฒนาการอำเภอเมืองเพชรบูรณ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย อาจารย์มณีนรค์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนให้ดำเนินการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ ซึ่งขณะนี้กำลังจะดำเนินการในขั้นตอนการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย

เพื่อให้การทดลองใช้เครื่องมือเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอำนวยความสะดวกในการประสานทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/ว ๒๕๑

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ข้อมูลและขอเข้าสัมภาษณ์

เรียน ผู้เชี่ยวชาญ

ตามที่ อาจารย์ยมณีนรัช กัญจนราษฎร์ อาจารย์สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้รับอนุมัติงบประมาณสนับสนุนการวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชน และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย นั้น

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ พิจารณาแล้วเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำและการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างดี ดังนั้น เพื่อให้การจัดทำสรุปผลการวิจัยบรรลุวัตถุประสงค์ จึงใคร่ขออนุญาตให้อาจารย์ยมณีนรัช กัญจนราษฎร์ ได้เข้าสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลการวิจัยที่ครบถ้วนสมบูรณ์ อันจะเป็นประโยชน์และแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำในพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ต่อไปต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/ ๘๙

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน พัฒนาการอำเภอเมืองเพชรบูรณ์

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์มณีรักษ์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานขอความอนุเคราะห์ให้ท่านอนุญาตให้นักวิชาการพัฒนาชุมชน จำนวน ๒ คน เข้าร่วมวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการวิจัยจากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/ ๙๐

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน เกษตรอำเภอเมืองเพชรบูรณ์

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์มณีรักษ์ กาญจนราษฎร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานขอความอนุเคราะห์ให้ท่านอนุญาตให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร จำนวน ๒ คน เข้าร่วมวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการวิจัยจากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มูลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/ ๙๑

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน ประมงอำเภอเมืองเพชรบูรณ์

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์มณีรักษ์ กาญจนราษฎร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานขอความอนุเคราะห์ให้ท่านหรือตัวแทนเข้าร่วมวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการวิจัยจากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๙๒

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดเพชรบูรณ์

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์ณัฏริักษ์ กาญจนราษฎร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานขอความอนุเคราะห์ให้ท่านอนุญาตให้นักวิชาการสิ่งแวดล้อม จำนวน ๒ คน เข้าร่วมวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการวิจัยจากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๙๓

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน กำนันตำบลนาจั่ว

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์มณีรักษ์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานขอความอนุเคราะห์ให้ท่านและผู้ใหญ่บ้าน อีก ๗ คน รวม ๘ คน เข้าร่วมวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสัตว์น้ำ ในวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการวิจัยจากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๙๔

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน ประธานชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมืองเพชรบูรณ์

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์มณีนริักษ์ กาญจนราษฎร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานขออนุญาตใช้สถานที่เพื่อดำเนินการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๐ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการใช้สถานที่จากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มุลศรี)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๙๕

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ถนนสระบุรี-หล่มสัก อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๐๐๐

๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ

เรียน ดร. บุญเลิศ วงศ์โพธิ์

อ้างถึง หนังสือ ที่ ศธ ๐๕๓๙.๓/๘๗ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

ตามที่ อาจารย์มณีรักษ์ กาญจนรางกูร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ได้ประสานเรียนเชิญท่านเป็นวิทยากรในการวิจัย เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ” เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร-ธรรมชาติสัตว์น้ำ ในวันที่ ๒๑ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ นั้น

เนื่องจากในวันดังกล่าว หลายหน่วยงานติดภารกิจสำคัญตามนโยบาย “ไทยนิยม ยั่งยืน” ไม่สามารถเข้าร่วมการวิจัยได้ เพื่อให้การวิจัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ จึงขอเลื่อนการวิจัยจากวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เป็นวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิยรัตน์ มูลศรี)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

สำนักงานคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

โทร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๒ ต่อ ๑๔๐๖

โทรสาร ๐-๕๖๗๑-๗๑๒๓

ภาคผนวก จ

ภาพสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

ภาพการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

สัมภาษณ์ นายไพฑูรย์ ภู่วิเศษ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 7 ตำบลตะกวดไร่ อำเภอนนแดน
จังหวัดเพชรบูรณ์

สัมภาษณ์ นายสมจิตร ปัสสาวัด ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 8 ตำบลท่าข้าม อำเภอนนแดน
จังหวัดเพชรบูรณ์

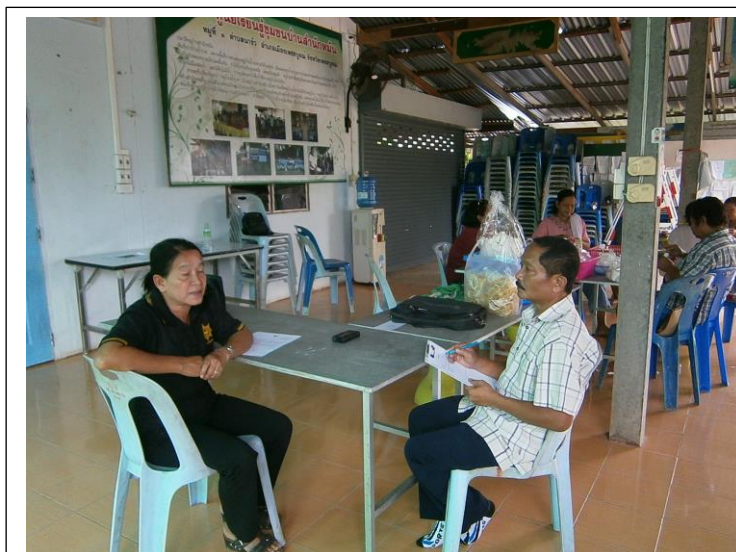
สัมภาษณ์ นายคมสันต์ อินดีคำ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 10 ตำบลบ้านโกชน
อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์

สัมภาษณ์ นางสาว พานทอง หมู่ 9 ตำบลนาสนุ่น อำเภอศรีเทพ
จังหวัดเพชรบูรณ์

สัมภาษณ์ นางศศิวิมล เปาถิวัฒน์ ประมงจังหวัดเพชรบูรณ์

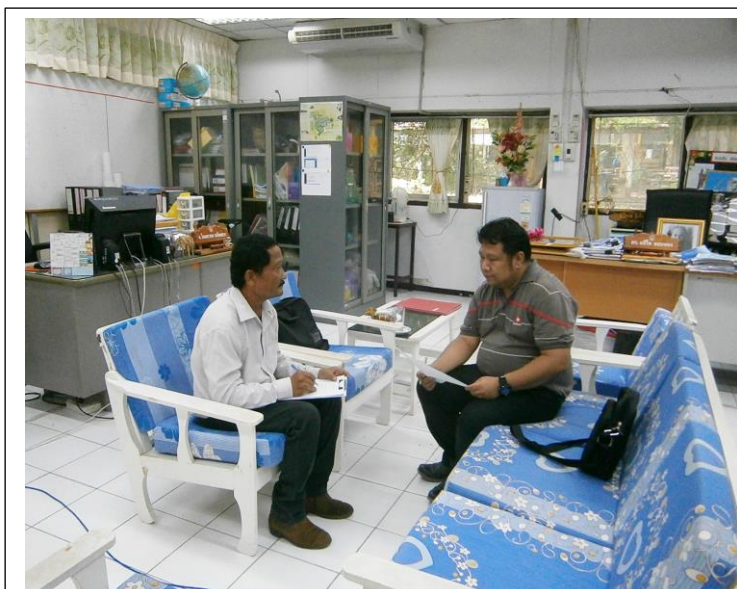
สัมภาษณ์ นางสาวยุพิน ทองสี กำนันตำบลนางั่ว อำเภอเมือง
จังหวัดเพชรบูรณ์

สัมภาษณ์ นายพัฒน์ พิลานูตร กำนันตำบลหลักค่าน อำเภอน้ำหนาว
จังหวัดเพชรบูรณ์

สัมภาษณ์ นายสรสาสน์ สีเพ็ง พัฒนาการจังหวัดเพชรบูรณ์

อาจารย์ ดร.โคมธราดล อนันตสถาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

อาจารย์ ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

นายศรี มีวันเนือง หัวหน้ากลุ่มยุทธศาสตร์และสารสนเทศ
สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์

อาจารย์ ดร.ณัฐฉา นุ่งจันทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

อาจารย์ ดร.อภิไท ศรีทอง มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ภาคผนวก จ

ภาพการสนทนากลุ่ม

ภาพประกอบการสนทนากลุ่ม
 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ
 ณ ห้องประชุมชมรมกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2561

ประวัติผู้วิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล   นางสาวมนิรัช กาญจนรางกูร
Miss. Maneerak Karnchanaranggoon
2. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน 3 6703 00556 22 4
3. ตำแหน่งปัจจุบัน   อาจารย์
4. ตำแหน่งทางวิชาการ   อาจารย์
5. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ เลขที่ 83 หมู่ 11 ตำบลสระเตี้ย
อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 67000
โทรศัพท์ 056 -717122 , 081- 379 1825 E-mail geo22@pcru.ac.th
6. ประวัติการศึกษา
วท.บ. (ภูมิศาสตร์)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วท.ม. (ภูมิศาสตร์)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
7. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ
การจัดการฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ ด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)
8. ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย - ไม่มี